

MAŁA ENCYKLOPEDIA

ZINTEGROWANEGO SYSTEMU KWALIFIKACJI

Mała encyklopedia ZSK

Warszawa 2017

Wydanie I

Autor: dr Stanisław Sławiński

Redakcja: Emilia Danowska-Florczyk

Hasła opracowano na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół ds. ZSK w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie w ramach projektu *„Wspieranie realizacji I etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji”*

Projekt graficzny i skład: Marcin Broniszewski

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu *Wspieranie realizacji I etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji.*

Warszawa 2017

Wydanie I

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Słowo wstępne	5
Wprowadzenie	7
Opisy haseł	
Akumulowanie osiągnięć	9
Charakterystyki poziomów PRK	10
Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe	11
Deskryptory	12
Edukacja formalna	13
Edukacja pozaformalna	14
Efekty uczenia się	15
Europejska Rama Kwalifikacji (ERK)	16
Europejski obszar szkolnictwa wyższego (EOSW)	18
Europejski obszar umiejętności i kwalifikacji	19
Grupa doradcza ds. ERK	20
Instytucja certyfikująca (IC)	21
Jakość kwalifikacji	22
Kompetencje	23
Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (KRR-SW)	24
Krajowy Punkt Koordynacyjny (KPK)	25
Kwalifikacja	26
Kwalifikacja w zawodzie	28
Kwalifikacje cząstkowe	29
Kwalifikacje pełne	30
Kwalifikacje rynkowe	32
Kwalifikacje uregulowane	33
Międzyresortowy Zespół ds. uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji	34
Minister koordynator ZSK	35
Minister właściwy dla kwalifikacji	36

Nadawanie kwalifikacji	37
Opis efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji	38
Opis kwalifikacji	39
Osiągnięcie	40
Podmiot prowadzący ZRK	41
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	42
Portal ZSK	44
Poziom PRK	45
Przegląd kwalifikacji rynkowej	46
Przegląd kwalifikacji uregulowanych	47
Przenoszenie osiągnięć	48
Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji	49
Rada Interesariuszy ZSK	50
Raport referencyjny	51
Sektorowa rama kwalifikacji (SRK)	52
Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji	53
Uczenie się nieformalne	54
Uczenie się przez całe życie	55
Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji	57
Walidacja	58
Wewnętrzne zapewnianie jakości	60
Włączanie kwalifikacji do ZSK	61
Zewnętrzne zapewnianie jakości	62
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	63
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	64
Wykaz ważniejszych aktów prawnych i dokumentów	66

Słowo wstępne

Stale postępujący rozwój cywilizacyjny powoduje, że we wszystkich krajach rośnie zapotrzebowanie na wysoko kwalifikowaną kadrę. Nie dotyczy to jedynie działalności gospodarczej, ale także wszystkich innych sfer życia społecznego. W związku z tym zwiększa się rola kwalifikacji jako szczególnego rodzaju składnika systemu funkcjonowania społecznego. Dlatego w ostatnich kilku latach kwalifikacje są przedmiotem zainteresowania i aktywnej polityki UE, a wiele krajów podejmuje działania na rzecz wdrożenia nowego podejścia do kwalifikacji. W Polsce przygotowania do unowocześnienia systemu kwalifikacji prowadzone były od kilku lat. W końcu 2015 roku uchwalona została ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (ZSK), która określiła przyszły kształt i sposób funkcjonowania systemu kwalifikacji w naszym kraju. Wdrożenie nowego systemu w dłuższej perspektywie będzie miało istotny wpływ na rozwój Polski.

Znaczenie odpowiedniego uporządkowania systemu kwalifikacji dla funkcjonowania społeczeństwa warto rozpatrywać w dwóch perspektywach. Po pierwsze, liczba i szeroko pojęta jakość kwalifikacji, które są uzyskiwane w danym społeczeństwie, w istotny sposób determinują jego możliwości rozwojowe. Społeczeństwa, w których jest wyraźny deficyt różnego typu kwalifikacji, nie są w stanie nadążać za postępem cywilizacyjnym i w nieodległej perspektywie czasowej ich sytuacja społeczno-ekonomiczna nieuchronnie będzie się pogarszać. Po drugie, kwalifikacje, na które jest rosnące zapotrzebowanie społeczne, stają się coraz ważniejszym punktem odniesienia dla wszelkiego rodzaju działań o charakterze edukacyjnym, w tym także nieformalnego uczenia się.

Współcześnie kwalifikacja rozumiana jest jako określony zakres przyswojonych wiadomości i umiejętności oraz uwewnętrznionych zasad postępowania w danej dziedzinie, które zostały sprawdzone i potwierdzone. Oddziaływanie tak rozumianych kwalifikacji na edukację polega przede wszystkim na tym, że nowoczesna dokumentacja dotycząca kwalifikacji zawiera opis wymaganych efektów uczenia się. Są w niej także informacje o sposobie, w jaki sprawdzane będzie osiągnięcie wymaganych dla danej kwalifikacji efektów uczenia się. Konkretnie określenie wymagań, którym musi sprostać osoba ubiegająca się o kwalifikację, niejako naturalnie ukierunkowuje nie tylko programy kształcenia i szkolenia, lecz także metody nauczania i uczenia się.

Wdrożenie w Polsce systemu, w którym głównym punktem odniesienia stały się efekty uczenia się, stwarza większe szanse na skuteczne eliminowanie z programów kształcenia i szkolenia treści zdezaktualizowanych albo zwyczajnie zbędnych. Równocześnie powstało ryzyko, że kształcenie i szkolenie – zdominowane przez zbyt pragmatyczne myślenie o kwalifikacjach – zacznie ewoluować w kierunku nadmiernego utylitaryzmu. To ryzyko można jednak skutecznie eliminować przy pomocy instrumentów pozostających w dyspozycji kreatorów krajowej polityki w dziedzinie edukacji i kwalifikacji oraz poprzez funkcjonowanie odpowiednich systemów zapewniania jakości.

Funkcjonowanie kwalifikacji dotyczy w różny sposób praktycznie wszystkich obywateli. Dlatego wykorzystanie możliwości rozwoju, jakie stwarza wdrożenie w Polsce nowych uregulowań dotyczących systemu kwalifikacji, w dużym stopniu zależy będzie od tego, na ile nowe podejście do kwalifikacji zostanie zrozumiane i przyjęte przez społeczeństwo. Mała encyklopedia Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji powstała po to, aby przybliżyć te zagadnienia nie tylko pracownikom instytucji odpowiedzialnych za funkcjonowanie systemu, lecz także pracownikom służb zatrudnienia, organizatorom różnych rodzajów kształcenia i szkolenia, pracodawcom, nauczycielom, trenerom, doradcom zawodowym oraz wszystkim osobom, które są tym zainteresowane.

Wprowadzenie

Mała encyklopedia ZSK zawiera 50 haseł dotyczących zagadnień związanych z funkcjonowaniem wdrażanego w Polsce nowego systemu kwalifikacji. Hasła te zostały opisane w sposób umożliwiający czytelnikowi, który nie zna specjalistycznej terminologii, zrozumienie istoty poszczególnych rozwiązań systemowych. Tam, gdzie było to możliwe, objaśnienia haseł wzbogacone są przykładami i różnego rodzaju ilustracjami. W opisie hasła są także odesłania do innych opisów powiązanych z danym hasłem. Hasła ułożone zostały w porządku alfabetycznym. Opis każdego hasła zawiera zwięzłe informacje o samym hasle oraz wyjaśnienie roli i znaczenia danego zagadnienia w ZSK.

Mała encyklopedia jest publikacją o charakterze popularno-naukowym, która ma przybliżyć czytelnikowi kształt i zasady działania ZSK. Dlatego w opisie haseł nie ma odesłań do literatury. Osoby, które chcą dokładniej zapoznać się z zagadnieniami dotyczącymi ZSK, znajdą więcej informacji na portalu ZSK (kwalifikacje.gov.pl) oraz w cyklu publikacji poświęconych kluczowym elementom nowego systemu. Publikacje te zostały przygotowane z myślą o pracownikach urzędów i innych instytucji, którzy w ramach ZSK będą wykonywać konkretne zadania związane z tworzeniem i nadawaniem kwalifikacji.

1) Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1074-slownik-zsk>

2) Polska Rama Kwalifikacji (wersja uwzględniająca wszelkie zmiany wprowadzone ustawą i rozporządzeniami)

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/992-polska-rama-kwalifikacji>

3) Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika (jw.)

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/996-polska-rama-kwalifikacji-poradnik-uzytownika>

4) Opisywanie kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1143-najnowszy-poradnik-opisywania-kwalifikacji>

5) Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1153-przypisywanie-poziomu-prk-do-kwalifikacji-nadawanych-pozza-systemami-oswiaty-i-szkolnictwa-wyzszego>

6) Włączanie kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1169-wlaczanie-kwalifikacji-do-zsk>

7) Walidacja – nowe możliwości zdobywania kwalifikacji

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1170-walidacja-nowe-mozliwosci-zdobywania-kwalifikacji>

8) Przegląd kwalifikacji uregulowanych

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1284-przegląd-kwalifikacji-uregulowanych>

Akumulowanie osiągnięć

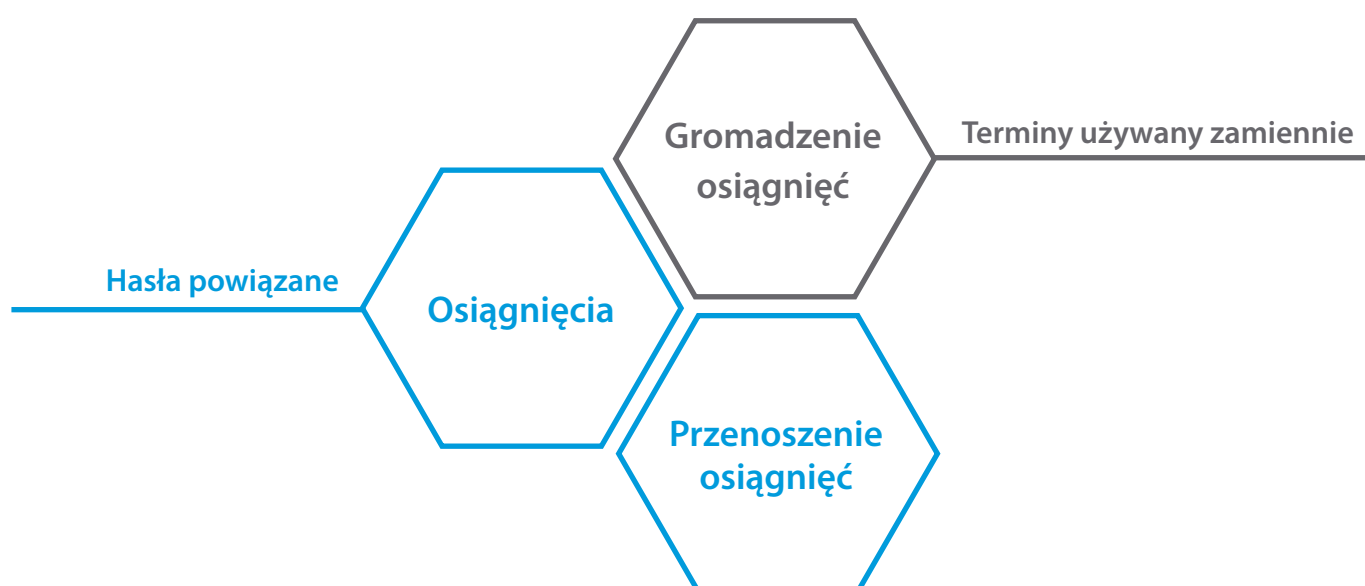
W ZSK *akumulowanie osiągnięć* oznacza, że osoba ubiegająca się o kwalifikację zdobywa ją „na raty”, czyli w kilku niekoniecznie powiązanych ze sobą krokach. Możliwość akumulowania osiągnięć w uczeniu się zapisana została wprost w ustawie:

- *Zintegrowany System Kwalifikacji zapewnia: (...) możliwość etapowego gromadzenia osiągnięć* (ustawa o ZSK, art. 4 pkt 1).
- *Osiągnięcia wymagane dla danej kwalifikacji rynkowej, uzyskane w różnym miejscu i czasie, mogą być etapowo gromadzone i być podstawą nadania kwalifikacji w toku certyfikowania* (ustawa o ZSK, art. 48, ust. 1).

W terminologii używanej w ustawie o ZSK wyraz *osiągnięcie* oznacza część wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się, których uzyskanie zostało odpowiednio sprawdzone i potwierdzone.

W kształceniu szkolnym i akademickim oczywiste jest, że uczniowie i studenci muszą po kolei zaliczać poszczególne przedmioty i w ten sposób „krok po kroku” dochodzić do dyplomu. Wdrożenie w szkolnictwie wyższym systemu ECTS umożliwiło studentom uzyskiwanie części zaliczeń (osiągnięć) także w innej uczelni w kraju lub za granicą.

Natomiast przed wdrożeniem ustawy o ZSK poza uczelniami i szkołami praktyki etapowego zdobywania kwalifikacji w zasadzie nie było. Stworzenie możliwości akumulowania osiągnięć, zdobytych w różnym czasie i miejscu, zwiększy dostęp do kwalifikacji osobom pracującym.

Charakterystyki poziomów PRK

W Polskiej Ramie Kwalifikacji (PRK) zostało wyróżnionych osiem poziomów kwalifikacji. W PRK każdy poziom został określony za pomocą charakterystyki poziomu PRK, to znaczy bardzo ogólnych stwierdzeń odnoszących się do wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych (efektów uczenia się) wymaganych dla kwalifikacji danego poziomu. Warto podkreślić, że dla charakterystyk poziomu PRK nie ma znaczenia, czy wymagane dla poszczególnych kwalifikacji efekty uczenia się, są osiągnięte w ramach zorganizowanej edukacji czy w inny sposób.

Oryginalnym polskim rozwiązaniem jest zastosowanie dwustopniowych charakterystyk poziomów PRK. Charakterystyki poziomów PRK pierwszego stopnia mają charakter uniwersalny, to znaczy odnoszą się do wszystkich kwalifikacji. Charakterystyki uniwersalne ustalone zostały w ustawie o ZSK. Są one uzupełnione przez charakterystyki drugiego stopnia, które zostały opracowane w czterech wariantach:

- charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – ustalone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej,
- charakterystyka typowa dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – ustalana rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- charakterystyki typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego – ustalone rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – ustalone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej.

Charakterystyki poziomów pierwszego i drugiego stopnia należy czytać łącznie.

Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe

Nauka w ramach szkoły zawodowej z reguły obejmuje przedmioty ogólnokształcące oraz zawodowe. W cyklu kształcenia szkolnego uczeń zdobywa jedną lub więcej kwalifikacji w zawodzie. Absolwent zasadniczej szkoły zawodowej, technikum lub szkoły policealnej, który zdał egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe.

Dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe są wydawane przez okręgowe komisje egzaminacyjne (OKE) po przedstawieniu odpowiednich świadectw: potwierdzających kwalifikację w danym zawodzie oraz wymagany poziom wykształcenia.

Od 19 stycznia 2017 r. na dyplomach znajduje się informacja o poziomie PRK danej kwalifikacji. W ustawie o ZSK dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej mają przypisany 3 poziom PRK, a dyplomy uzyskiwane po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej mają przypisany poziom 4. Ustawa o ZSK dała Ministrowi Edukacji Narodowej możliwość określenia w rozporządzeniu innego poziomu PRK tych kwalifikacji.

Kwalifikacja
w zawodzie

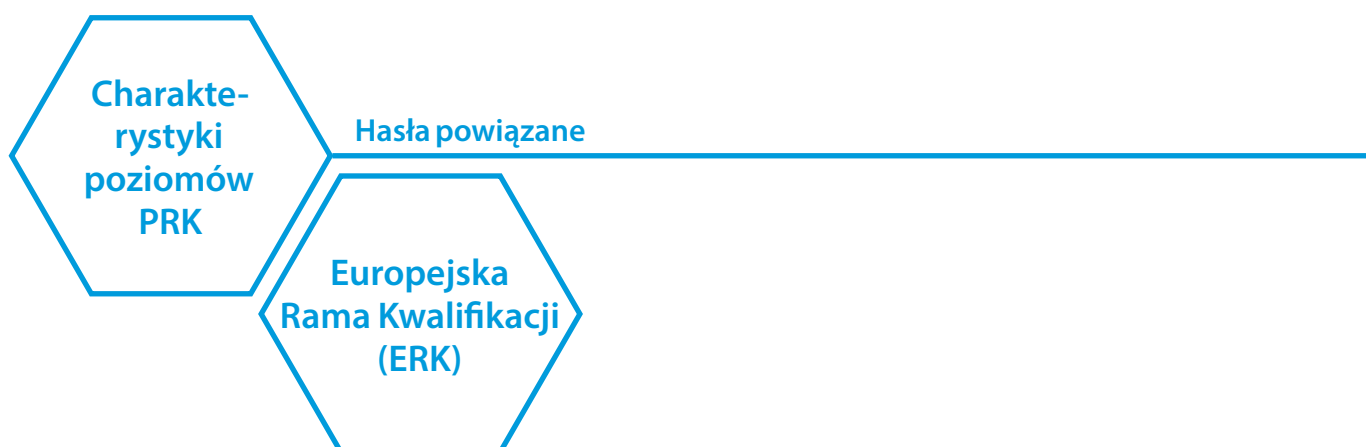
Hasła powiązane

Deskryptory

W kontekście systemów kwalifikacji *deskryptory* są to ogólne stwierdzenia, które charakteryzują poziomy wyróżnione w ramach kwalifikacji. Deskryptory definiujące poziomy europejskich ram kwalifikacji charakteryzują trzy główne rodzaje efektów uczenia się: wiedzę, umiejętności oraz pozostałe kompetencje. Deskryptory te odnoszą się do wszystkich kwalifikacji, dlatego nie zawierają treści wymagań programowych właściwych dla poszczególnych dziedzin kształcenia lub szkolenia. Na przykład wymagana na poziomie 3 ERK wiedza scharakteryzowana jest jako: „znajomość faktów, zasad, procesów i pojęć ogólnych w danej dziedzinie pracy lub nauki”. W ramach każdej z dziedzin „pracy lub nauki” trzeba zinterpretować – znajomość których „faktów, zasad... itd.” ma odpowiadać poziomowi 3 ERK.

W europejskim obszarze szkolnictwa wyższego ważną rolę odegrały tzw. deskryptory dublińskie uzgodnione przez ministrów szkolnictwa wyższego 45 krajów europejskich w 2005 r. w Bergen. Deskryptory dublińskie opierają się na pięciu wyróżnionych aspektach kształcenia: wiedza i rozumienie, wykorzystanie w praktyce wiedzy i rozumienia, ocena i formułowanie sądów, umiejętności komunikacji, umiejętności uczenia się. Deskryptory dublińskie charakteryzują typowe osiągnięcia studentów uzyskujących dyplom, ale nie są specyficzne dla określonych przedmiotów i dyscyplin – należy więc interpretować je w kontekście określonej dyscypliny.

W 2013 r. w Polsce podczas prac nad raportem referencyjnym termin *deskryptor* zastąpiono określeniem *składnik opisu poziomu PRK*. Chodziło o zastosowanie określenia, które w sposób pełny oddawałoby istotę angielskiego wyrażenia *level descriptor*, ale nie było kalką z języka angielskiego.

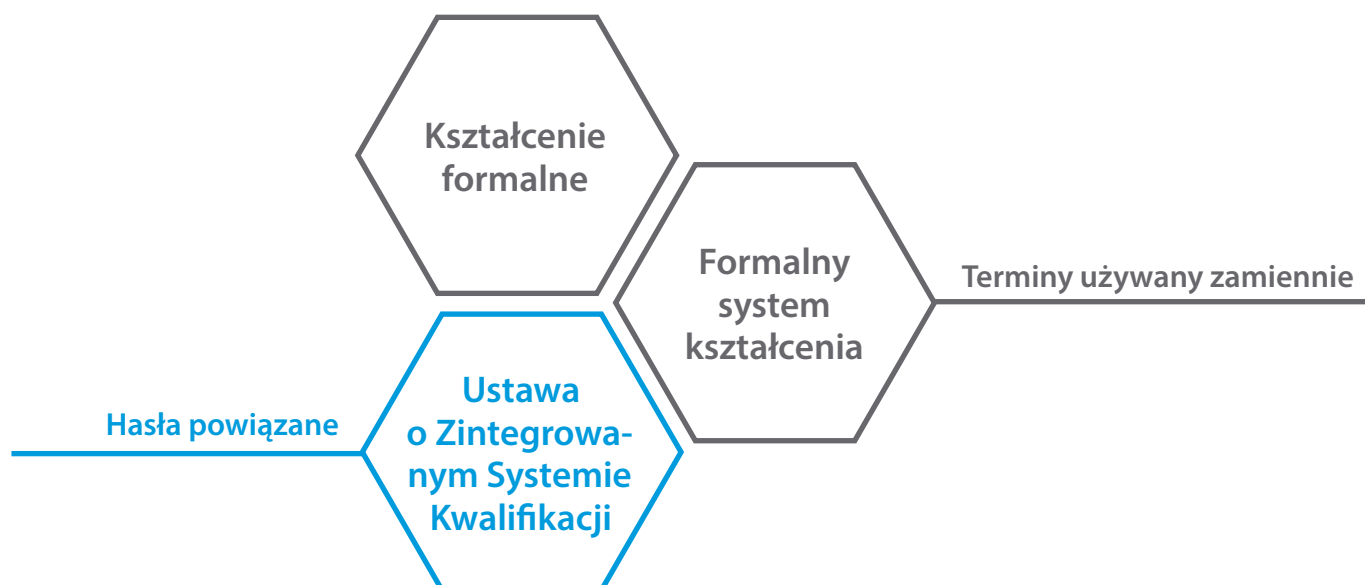

Edukacja formalna

W ustawie o ZSK termin *edukacja formalna* jest stosowany w sposób zgodny z intuicyjnym rozumieniem tych wyrazów – to znaczy jako kształcenie szkolne albo akademickie. Edukacja formalna (ang. *formal education*) jest podobnie objaśniana również w europejskich dokumentach i materiałach dotyczących edukacji i kwalifikacji.

W edukacji formalnej wyróżnia się dwa podstawowe segmenty: system oświaty oraz szkolnictwo wyższe. W obu tych segmentach nadaje się wiele różnego rodzaju kwalifikacji, dlatego edukacja formalna jest w całości włączona do ZSK. Rozwiązania dotyczące nadawania kwalifikacji stosowane w obu tych systemach są spójne i odpowiadają międzynarodowym standardom. Dlatego przepisy ustawy o ZSK nie ingerowały w stosowane w edukacji formalnej rozwiązania. Ustawa o ZSK wprowadziła do przepisów regulujących funkcjonowanie oświaty i szkolnictwa wyższego jedynie takie korekty i uzupełnienia, które integrują te systemy z całym ZSK.

Kształcenie w ramach edukacji formalnej realizowane jest przez publiczne oraz niepubliczne szkoły i uczelnie. Do edukacji formalnej zalicza się również studia doktoranckie, a także realizowanie przez dziecko obowiązku szkolnego w systemie edukacji domowej. W ramach edukacji formalnej po ukończeniu szkoły i studiów nadawane są kwalifikacje, które w ustawie o ZSK nazwane zostały kwalifikacjami pełnymi (np. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej, matura, dyplom magisterski). Do kwalifikacji nadawanych w ramach edukacji formalnej należą także kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych oraz kwalifikacje w zawodzie, które otrzymuje się po zdaniu egzaminu przed okręgową komisją egzaminacyjną (OKE).

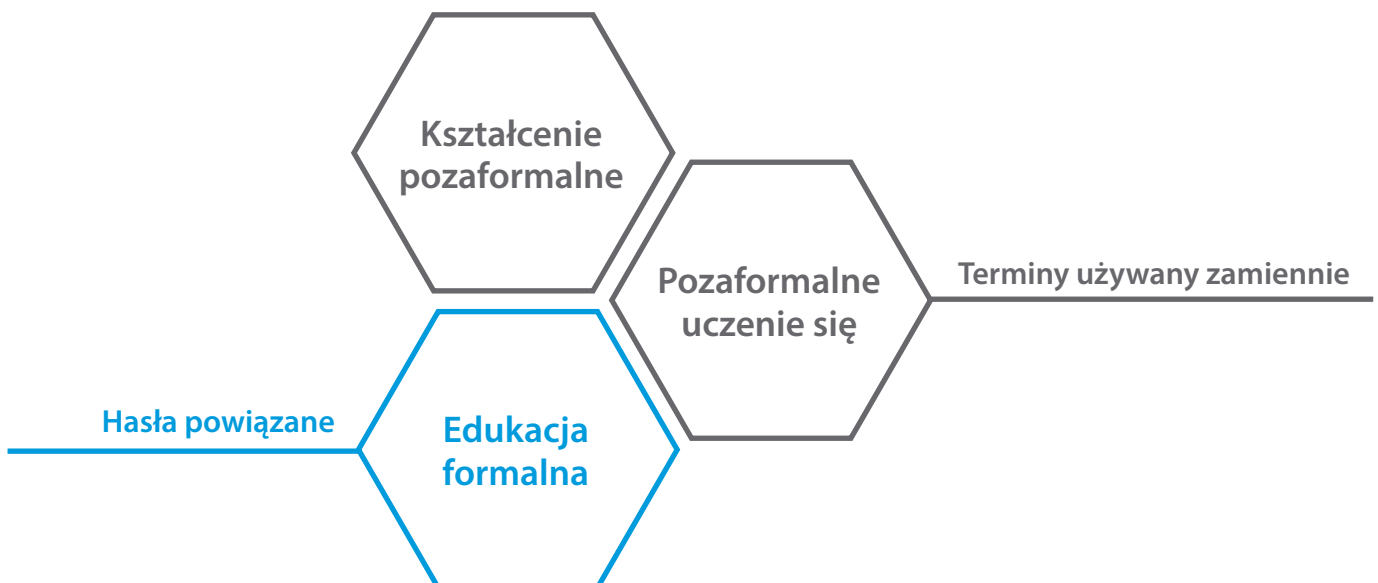

Edukacja pozaformalna

Kursy i szkolenia, które uzupełniają i poszerzają wiedzę, umiejętności oraz świadomość zasad postępowania nabytą w toku kształcenia formalnego, stają się coraz ważniejszym czynnikiem sukcesu zarówno indywidualnych osób oraz zespołów pracowniczych, jak i całego społeczeństwa. W szybko zmieniającej się rzeczywistości formalna edukacja nie jest w stanie zapewnić uczącym się odpowiedniego przygotowania do czekających ich w przyszłości zadań, dlatego rośnie znaczenie edukacji pozaformalnej (ang. *non-formal education*).

Edukacją pozaformalną są wszystkie instytucjonalnie zorganizowane formy uczenia się (kształcenia i szkolenia), które nie są edukacją formalną. Edukacja pozaformalna prowadzona jest przez różne organizacje i zrzeszenia branżowe, korporacje, firmy szkoleniowe, organizowana jest także przez zakłady pracy dla pracowników. Kształcenie i szkolenie w ramach edukacji pozaformalnej może prowadzić wprost do uzyskania kwalifikacji (np. kurs na prawo jazdy), ale równie dobrze może kończyć się bez uzyskania nowej kwalifikacji (np. kursy doszkalające dla osób, które jeszcze nie czują się pewnie za kierownicą).

Kwalifikacje, które można uzyskać po odbyciu kształcenia lub szkolenia w ramach edukacji pozaformalnej, mogą być włączone do ZSK (mieć przypisany poziom PRK). Zgodnie z podstawowymi założeniami ZSK nadaje się je na podstawie pozytywnego wyniku walidacji wymaganych efektów uczenia się. Fakt uzyskania tych efektów w ramach edukacji pozaformalnej nie powinien mieć znaczenia dla oceny, czy te efekty zostały przyswojone w wystarczającym stopniu.

Efekty uczenia się

Uczenie się można rozpatrywać z dwóch różnych perspektyw. Pierwsza z nich w centrum stawia pytanie: *czego i jak człowiek (uczeń, student, uczestnik szkolenia) ma się uczyć?* W tej perspektywie najważniejsze są kwestie doboru treści i sposobu uczenia się.

W drugiej perspektywie główna uwaga skoncentrowana jest na tym, czego się człowiek nauczył. Nie jest najważniejsze to, o czym i w jaki sposób ludzie się uczą, ale efekty tego uczenia się, to znaczy wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne, które zostały przyswojone w procesie uczenia się.

Rozwijany w Europie system ram kwalifikacji kładzie nacisk przede wszystkim na efekty uczenia się (ang. *learning outcomes*), ponieważ one właśnie stanowią istotę kwalifikacji. Definicja kwalifikacji w zaleceniu Parlamentu i Rady w sprawie ERK mówi, że jest to formalne potwierdzenie, że „dana osoba osiągnęła efekty uczenia się zgodne z określonymi standardami”.

Podstawowym elementem w systemach opartych na ramie kwalifikacji jest klasyfikowanie kwalifikacji według poziomów wyróżnionych w krajowej ramie kwalifikacji. Polega to na porównywaniu efektów uczenia się wymaganych dla danej kwalifikacji z charakterystykami poziomów krajowej ramy.

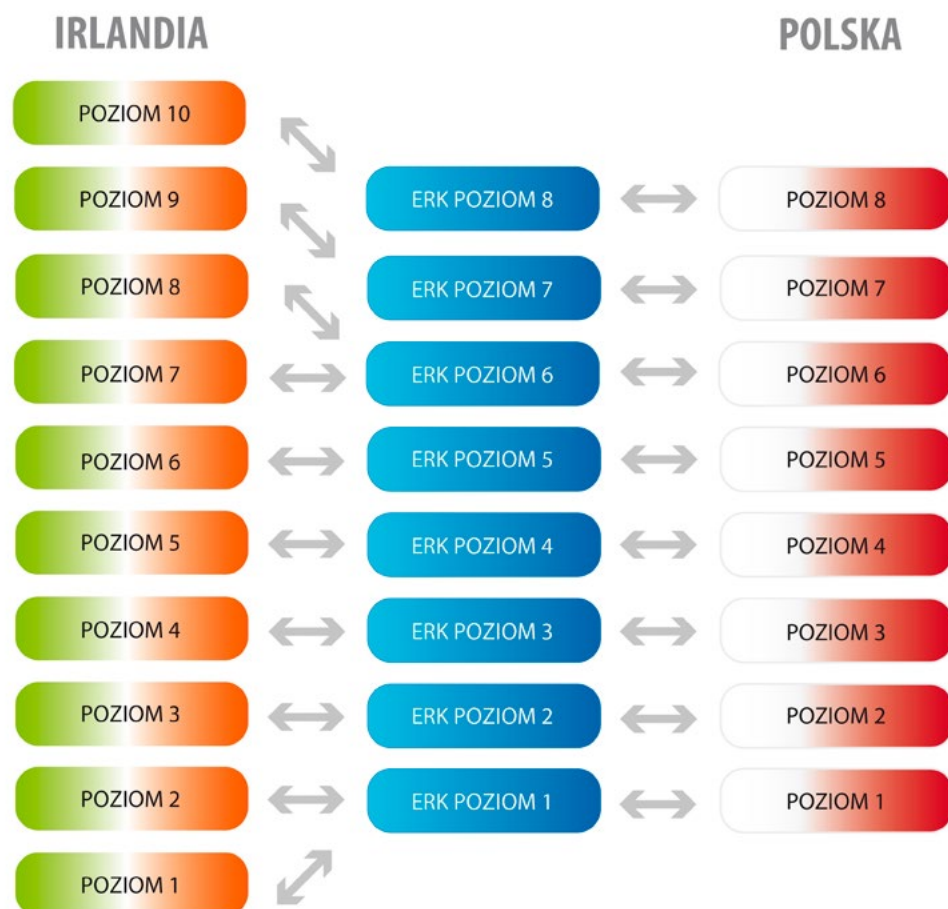
W polskim ZSK efekty uczenia się także odgrywają kluczową rolę jako najbardziej podstawowy „budulec” całego systemu. Językiem efektów uczenia się napisane są podstawy programowe zarówno dla kształcenia ogólnego, jak i zawodowego. W odniesieniu do podstaw programowych przygotowuje się zadania egzaminacyjne dla poszczególnych rodzajów egzaminów przeprowadzanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne (OKE). Język efektów uczenia się stosuje się również w szkolnictwie wyższym.

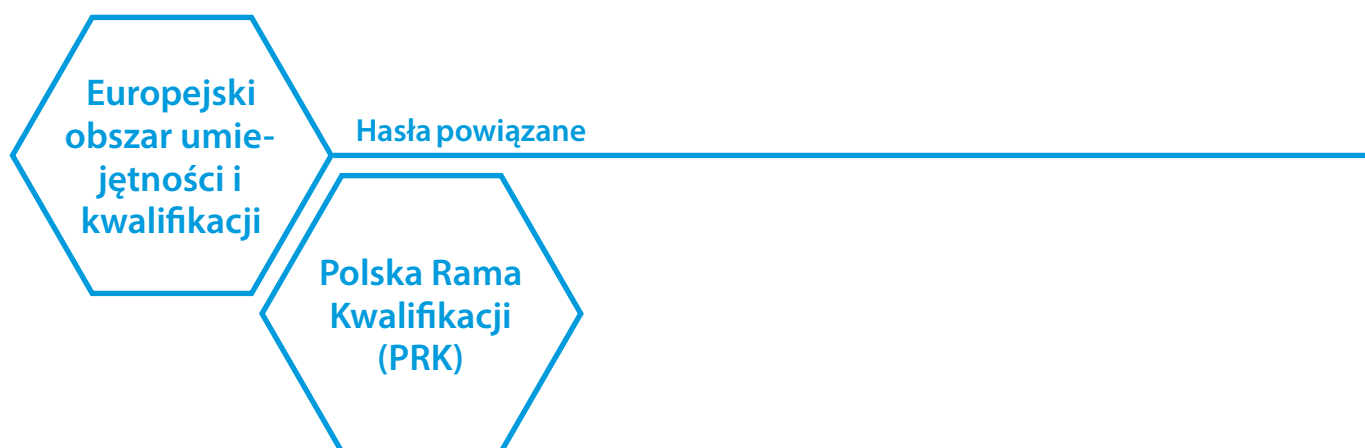
Europejska Rama Kwalifikacji (ERK)

W dniu 23 kwietnia 2008 r. zostało wydane zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskiej Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Europejska Rama Kwalifikacji (ERK) została zaprojektowana, aby stanowić wspólny punkt odniesienia dla różnych systemów i ram kwalifikacji w Europie. W tym sensie ERK może być traktowana jako „metarama” dla ram w poszczególnych krajach. ERK jest instrumentem, dzięki któremu kwalifikacje stają się bardziej czytelne i łatwiejsze do zrozumienia w różnych państwach i systemach w Europie.

ERK składa się z 8 poziomów kwalifikacji. Nie oznacza to jednak, że we wszystkich krajowych kontekstach zawsze należy wyróżniać tę samą liczbę poziomów – systemy lub ramy kwalifikacji w poszczególnych krajach mogą zawierać mniej lub więcej poziomów. W niektórych dziedzinach mogą nie występować kwalifikacje na wyższym poziomie, w innych może nie być kwalifikacji odpowiadających niższemu poziomom. Każdy poziom ERK jest scharakteryzowany przez zestaw stwierdzeń (deskryptorów) odnoszących się do wymagań w zakresie wiedzy i umiejętności oraz pozostałych kompetencji o charakterze społecznym.

Jako instrument, który ma promować uczenie się przez całe życie, ERK obejmuje wszystkie poziomy kwalifikacji uzyskiwanych podczas kształcenia i szkolenia ogólnego, zawodowego oraz akademickiego, a także kształcenia i szkolenia ustawicznego. ERK jest zaprojektowana jako prosty schemat – tak, aby zawierała możliwie jak najmniej rozróżnień. Dlatego ERK może służyć jako instrument do porównywania kwalifikacji w systemach poszczególnych krajów tylko pod kątem najbardziej zasadniczych i istotnych aspektów.

Europejski obszar szkolnictwa wyższego (EOSW)

W dniu 19 czerwca 1999 roku ministrowie odpowiedzialni za szkolnictwo wyższe w 29 krajach europejskich podpisali w Bolonii wspólną deklarację, która zapoczątkowała proces tworzenia europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (EOSW). Proces ten określany jest mianem procesu bolońskiego. W marcu 2010 r. ministrowie państw uczestniczących w procesie bolońskim oficjalnie ogłosili, że cel, to znaczy utworzenie EOSW, został osiągnięty. Jednocześnie w wydanym komunikacie ministrowie zgodnie orzekli, że konieczna jest dalsza konsolidacja systemów, udoskonalanie rozwiązań i zacieśnianie współpracy między instytucjami szkolnictwa wyższego w obrębie Europy.

W celu skonsolidowania szkolnictwa wyższego w Europie uzgodniono m.in. wprowadzenie:

- trójstopniowych studiów;
- systemu akumulacji punktów ECTS;
- ram kwalifikacji dla EOSW umożliwiających, poprzez ramy krajowe, tworzenie programów studiów porównywalnych przez ich odniesienie do dekskryptorów dublińskich;
- suplementu do dyplomu, który zawiera informacje niezbędne do określenia poziomu i charakteru studiów odbytych przez studenta;
- standardów w zakresie zapewniania jakości;
- programów wspierających mobilność studentów i kadr uczelni.

W każdym z państw uczestniczących w procesie bolońskim tworzenie EOSW odbywa się poprzez działania, którymi kieruje minister właściwy dla szkolnictwa wyższego. Przebieg tworzenia EOSW jest monitorowany. Opracowywane i publikowane są informacje o jego postępach w poszczególnych krajach. Systematycznie organizowane są konferencje ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe poświęcone ocenie tego procesu. Polska podpisała deklarację bolońską i uczestniczy w realizacji wspólnych postanowień dotyczących rozwoju EOSW.

**Krajo-
we Ramy
Kwalifikacji
dla Szkolnictwa
Wyższego
(KRK-SW)**

Hasła powiązane

Europejski obszar umiejętności i kwalifikacji

Koncepcja europejskiego obszaru umiejętności i kwalifikacji (ang. *European Area of Skills and Qualifications*) została sformułowana w 2013 r. w toku prowadzonych przez Komisję Europejską konsultacji dotyczących większego zintegrowania dotychczasowych europejskich polityk publicznych w obszarze edukacji. Wnioski z przeprowadzonych konsultacji wraz z wynikami badania opinii publicznej dotyczącego umiejętności i ich nabywania stały się podstawą do określenia kierunków polityki na rzecz rozwoju umiejętności w Europie. Kierunki te przedstawiono w 2016 r. w komunikacie „Nowy europejski program na rzecz umiejętności”. W ramach wspólnej polityki w europejskim obszarze umiejętności i kwalifikacji zakłada się następujące przedsięwzięcia:

- modyfikację programu Europass, który powinien oferować lepsze i łatwiejsze w obsłudze narzędzia do prezentowania swoich umiejętności, a ponadto umożliwić uzyskiwanie bieżących informacji na temat zapotrzebowania na umiejętności oraz trendów w zakresie rozwoju umiejętności;
- opracowanie i wdrożenie narzędzia do oceny umiejętności dla obywateli państw trzecich, które ma ułatwiać szybką ocenę i profilowanie umiejętności osób ubiegających się o azyl, uchodźców i imigrantów;
- promowanie kształcenia i szkolenia zawodowego jako preferowanego wyboru, m.in. poprzez zwiększenie możliwości uczenia się przez praktykę (ang. *work-based learning*) i ukazywania walorów kształcenia i szkolenia zawodowego w kontekście potrzeb rynku pracy;
- dokonanie przeglądu zalecenia Parlamentu i Europejskiego i Rady z 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych, aby wzmocnić działania na rzecz nabywania przez wszystkich obywateli podstawowych umiejętności niezbędnych do życia i pracy w XXI wieku, ze szczególnym naciskiem na promowanie przedsiębiorczości oraz umiejętności innowacyjnego działania.

Jednym z działań podjętych w ramach proponowanego programu jest modyfikacja zalecenia Parlamentu i Europejskiego i Rady z 2008 r. w sprawie ERK. Celem tej modyfikacji jest dostosowanie treści tego zalecenia do zmian, które zachodzą obecnie w Europie. Nowe zalecenie w tej sprawie zostało przyjęte 22 maja 2017 r.

Uczenie się
przez
całe życie

Hasła powiązane

Grupa doradcza ds. ERK

Grupa doradcza ds. ERK (ang. *EQF Advisory Group*) prowadzi swoje prace od 2007 r. Obecnie działa na mocy zalecenia Rady Europejskiej z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie Europejskiej Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK). Zalecenie to zastąpiło zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia Europejskiej Ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK).

Grupa składa się z przedstawicieli Komisji Europejskiej, krajów członkowskich, krajów kandydujących, europejskich partnerów społecznych i organizacji pozarządowych oraz wybranych organów publicznych. Skład Grupy Doradczej umożliwia uwzględnianie w jej pracy doświadczeń poszczególnych krajów w dziedzinie edukacji i kwalifikacji. Od 2014 r. w pracach Grupy Doradczej bierze po dwóch reprezentantów krajów członkowskich: jeden, który odpowiada za tematykę ERK, oraz jeden, który odpowiada za tematykę walidacji.

Na forum Grupy doradczej ds. ERK dyskutowane są zagadnienia związane z polityką na rzecz uczenia się przez całe życie. Grupa wspiera Komisję Europejską we wdrażaniu Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Zadaniem Grupy jest monitorowanie realizacji zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ERK oraz udział w zadaniach określonych w zaleceniu Rady w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (z dnia 20 grudnia 2012 r.). Między innymi członkowie Grupy Doradczej ds. ERK analizują i dyskutują przedkładane przez poszczególne kraje raporty referencyjne, w których przedstawione są relacje systemu kwalifikacji w danym kraju do ERK.

Europejska
Rama
Kwalifikacji
(ERK)

Hasła powiązane

Instytucja certyfikująca (IC)

Uprawnienia do nadawania kwalifikacji włączonych do ZSK wynikają wprost z przepisów prawa albo są nadawane poszczególnym instytucjom przez właściwego ministra. Według ustawy *instytucją certyfikującą* może stać się każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, o ile spełnia podane w ustawie warunki i uzyska uprawnienie do certyfikowania określonych kwalifikacji. Uprawnienie do certyfikowania kwalifikacji nadaje minister właściwy dla danej kwalifikacji. Nadanie uprawnień do certyfikowania następuje w drodze decyzji administracyjnej. Podkreślić trzeba, że uprawnienia mogą być nadane wyłącznie do certyfikowania konkretnie wskazanych kwalifikacji. Oznacza to, że w ZSK nie może być IC posiadających ogólne uprawnienie do nadawania nieokreślonych kwalifikacji.

W ustawie o ZSK określone jest, kto może wystąpić z wnioskiem o nadanie uprawnień do certyfikowania oraz jak taki wniosek jest procedowany. Żeby uzyskać uprawnienia instytucja musi mieć warunki organizacyjne i kadrowe umożliwiające nadawanie kwalifikacji zgodnie z wymaganiami dotyczącymi walidacji, które zostały określone w opisach kwalifikacji.

Każda IC ma obowiązek udostępniać na stronie internetowej szczegółowe informacje o sposobie, w jaki organizuje i przeprowadza walidacje. Działalność IC (w zakresie nadawania określonej kwalifikacji) podlega nadzorowi ministra właściwego dla danej kwalifikacji, który w razie potrzeby może przeprowadzić kontrolę i wydać IC zalecenia podjęcia działań naprawczych pod rygorem odebrania uprawnień. Zakończenie (lub zawieszenie) prowadzenia przez IC działalności skutkuje wygaśnięciem (z mocy prawa) nadanych tej IC uprawnień do certyfikowania.

Nadawanie
kwalifikacji

Hasła powiązane

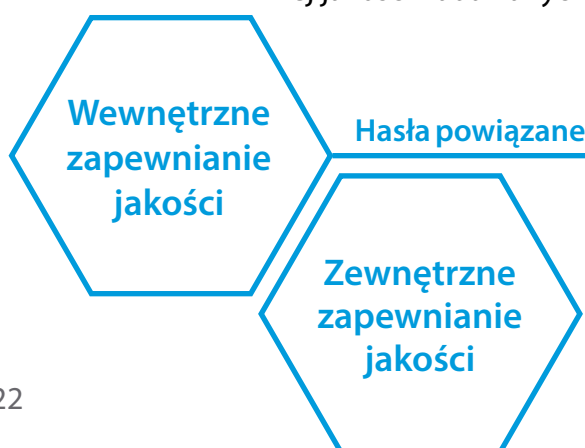
Jakość kwalifikacji

Jakość nadawanych kwalifikacji zależy przede wszystkim od dwóch czynników: od treści i sposobu opisanie kwalifikacji oraz od sposobu przeprowadzania walidacji. Zawsze ważna jest także rzetelność działań tych, którzy uczą, i tych, którzy są uczeni – w toku nabywania wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się. Zależności te ilustruje poniższy rysunek.

Źródło: Opracowanie IBE.

Zintegrowany system zapewnia jakość nadawanych kwalifikacji (art. 4 pkt 1 ustawy o ZSK). Zapis ten odnosi się bezpośrednio do kwalifikacji włączonych do systemu, jednakże wdrożenie ZSK z pewnością będzie miało także pewien wpływ na jakość kwalifikacji funkcjonujących poza tym systemem. W ustawie o ZSK znajdują się przepisy dotyczące opisywania kwalifikacji, walidacji i certyfikowania oraz sposobu zapewniania jakości tych działań. Przepisy te mają na celu zapewnienie odpowiedniej jakości nadawanych kwalifikacji.

Kompetencje

W różnych dokumentach i opracowaniach, także w języku potocznym, w zależności od kontekstu termin *kompetencje* może oznaczać: zakres działania albo zakres uprawnień do podejmowania decyzji, albo przygotowanie (merytoryczne) osoby do wykonywania określonych zadań. Czasem kompetencje utożsamiane są z kwalifikacjami. *Kompetencje* nie należą do podstawowych pojęć, przy użyciu których zbudowano ZSK (użytemu w ERK terminowi *competence* odpowiada polski termin *kompetencje społeczne*). Dlatego w ustawie o ZSK termin *kompetencje* nie był stosowany przy opisie wprowadzanych rozwiązań systemowych.

W najbardziej ogólnym ujęciu *kompetencje* można określić jako szeroko rozumianą zdolność do podejmowania określonych działań. Tę zdolność do działania warunkują w znacznym stopniu wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (czyli określone efekty uczenia się). Kompetencje są jednak czymś więcej niż mniejszy lub większy zbiór efektów uczenia się. Na kompetencje człowieka składają się również zdobyte już doświadczenie oraz predyspozycje i uzdolnienia.

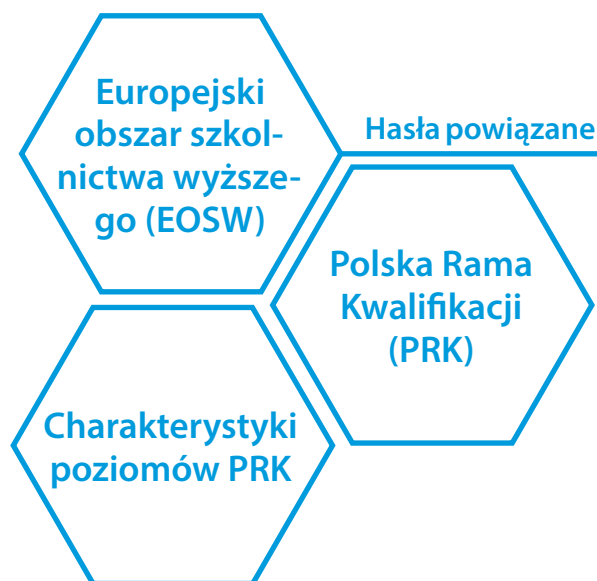
W perspektywie rozwoju osobistego oraz kariery zawodowej ogromne znaczenie mają tzw. kompetencje kluczowe. Ich znaczenie dla odnoszenia sukcesów w życiu podkreślone zostało w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. W zaleceniu wymieniono 8 kompetencji kluczowych: porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość oraz świadomość i ekspresja kulturalna.

Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (KRK-SW)

W ramach zmian w szkolnictwie wyższym, wprowadzanych w następstwie włączenia się Polski w proces boloński w 2011 r., wydane zostało rozporządzenie w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Zawierało ono ogólny opis efektów uczenia się dla 8 obszarów kształcenia: nauk humanistycznych, społecznych, ścisłych, przyrodniczych, technicznych, medycznych i o zdrowiu oraz kulturze fizycznej, rolniczych i leśnych oraz weterynaryjnych, sztuki. Ponadto w rozporządzeniu określono efekty kształcenia w zakresie kompetencji inżynierskich. Rozporządzenie to utraciło moc w związku ze zmianami w szkolnictwie wyższym wprowadzonymi ustawą z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie zmiany ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zgodnie z tą ustawą Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego są charakterystyki 6 i 7 poziomu PRK typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego.

Krajowy Punkt Koordynacyjny (KPK)

Dla zapewnienia spójności działań środowisk i instytucji zaangażowanych w tworzenie i funkcjonowanie systemu opartego na ramie kwalifikacji, w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia ERK (2008) rekomendowano państwom tworzenie krajowych struktur koordynacyjnych.

Skoordynowanie krajowych działań powinno dotyczyć odnoszenia poziomów ramy krajowej do poziomów ERK i wspierania uczestnictwa zainteresowanych stron, w tym instytucji szkolnictwa wyższego, oświaty, partnerów społecznych, sektorów i ekspertów w rozwoju systemu kwalifikacji na poziomie krajowym i europejskim.

Od 1 października 2016 r. na mocy uchwały Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji funkcję Krajowego Punktu Koordynacyjnego ds. Polskiej Ramy Kwalifikacji (KPK) pełni Minister Edukacji Narodowej. Zapewnia to odpowiednie powiązanie funkcji, jakie ma pełnić KPK, z określonymi w ustawie zadaniami Ministra Edukacji Narodowej jako ministra koordynatora ZSK. Poprzednio funkcję KPK pełniło Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej – jednostka podległa ministrowi odpowiedzialnemu za szkolnictwo wyższe.

Minister
koordynator
ZSK

Hasła powiązane

Kwalifikacja

W języku polskim wyraz *kwalifikacja* występuje zwykle w liczbie mnogiej – kwalifikacje. Nauczyciel musi mieć kwalifikacje do nauczania, maszynista musi mieć odpowiednie kwalifikacje, żeby można było mu powierzyć prowadzenie pociągu, pracodawca szuka pracownika z odpowiednimi kwalifikacjami itd. W tradycyjnym rozumieniu wyraz *kwalifikacje* najczęściej oznacza wiedzę i umiejętności potrzebne do wykonywania określonego typu zadania. Kwalifikacje w domyśle są albo „zawodowe”, albo „do zajmowania stanowiska”.

W ZSK termin *kwalifikacja* używany jest w trochę innym znaczeniu. Według ustawy kwalifikacja to:

- *zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący (ustawa o ZSK, art. 2, pkt 8).*

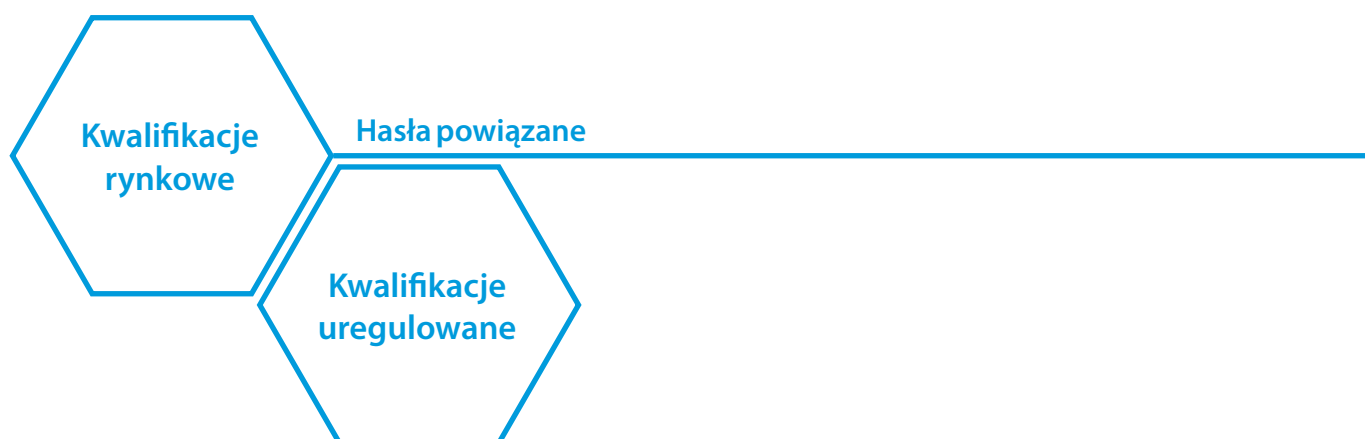
Różnica pomiędzy potocznym znaczeniem wyrazu *kwalifikacje* a ustawową definicją *kwalifikacji* polega na tym, że według ustawy o ZSK kwalifikacjami będą m.in. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej, świadectwo ukończenia gimnazjum oraz matura. Tymczasem w naszej dotychczasowej tradycji świadectwa tego rodzaju nikomu nie kojarzyły się z kwalifikacjami.

Ponadto zgodnie z zacytowaną definicją, w kontekście ZSK posiadane „efekty uczenia się” (wymagania) stają się *kwalifikacją* dopiero po ich sprawdzeniu (walidacji) i wydaniu formalnego potwierdzenia (certyfikatu, dyplomu, świadectwa). Na przykład nie wystarczy wiedzieć i umieć wszystko to, co jest potrzebne, żeby bezpiecznie kierować samochodem – trzeba jeszcze przejść egzamin, a potem otrzymać odpowiedni dokument. Zatem ktoś może dobrze umieć prowadzić samochód, ale dopiero prawo jazdy potwierdza nadanie danej osobie kwalifikacji kierowcy (określonej kategorii).

W dziedzinie kwalifikacji Polska ma bogaty dorobek i długie tradycje. Współcześnie kwalifikacje są nadawane w Polsce zarówno w ramach systemów oświaty i szkolnictwa wyższego, jak i poza tymi systemami. W oświacie, oprócz świadectw ukończenia różnego typu szkół ogólnokształcących, można uzyskać świadectwa potwierdzające kwalifikacje w zawodzie oraz różne dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe. Kwalifikacjami uzyskiwanymi w szkolnictwie wyższym są m.in. dyplomy ukończenia studiów pierwszego lub drugiego stopnia (licencjat lub magisterium)

Poza oświatą i szkolnictwem wyższym kwalifikacje mogą być nadawane w ramach różnych struktur i organizacji. Nadaje się je na podstawie aktów prawnych (ustaw lub rozporządzeń). Takimi kwalifikacjami są np. prawo jazdy, dyplom nurka, patent żeglarsza jachtowego.

Ponadto w Polsce funkcjonują kwalifikacje, które nie mają umocowania w powszechnie obowiązującym prawie. Są one nadawane na podstawie różnej rangi regulacji ustalanych „dla siebie” przez poszczególne korporacje zawodowe, zrzeszenia branżowe, instytucje szkoleniowe, organizacje itp. Przykładami takich kwalifikacji są certyfikaty producentów oprogramowania (Microsoft, SAS), certyfikat ECDL B2 (dotyczy umiejętności komputerowych) i Europejski Certyfikat Bankowca EFCB.

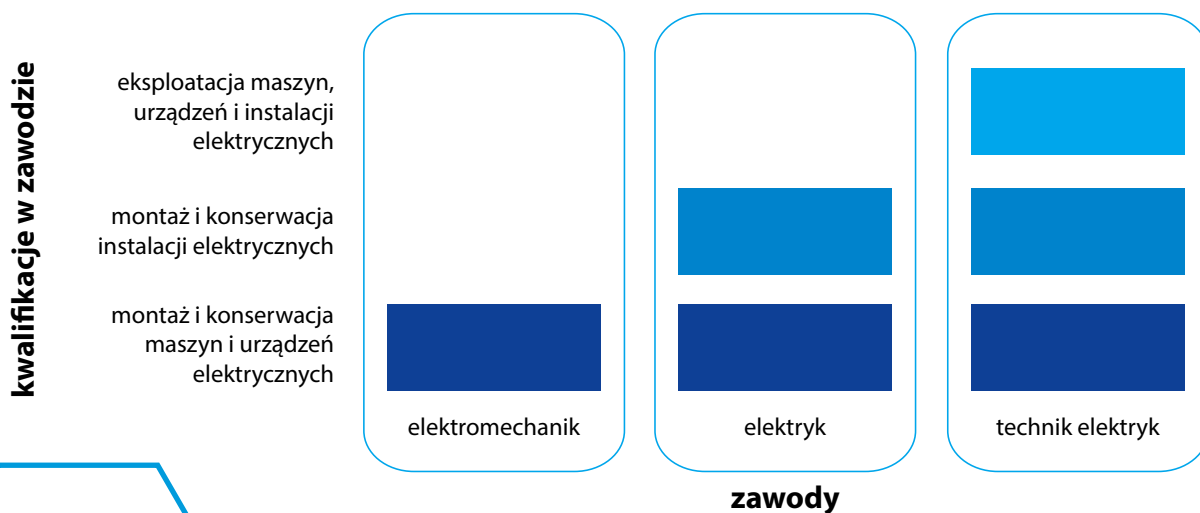
Kwalifikacja w zawodzie

Kwalifikacja w zawodzie jest typową kwalifikacją cząstkową. Zawody ujęte w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego mogą składać się z jednej lub kilku (najczęściej dwóch) kwalifikacji w zawodzie. Do ich uzyskania prowadzi kształcenie w szkołach lub na kwalifikacyjnych kursach zawodowych bądź potwierdzenie na egzaminie eksternistycznym umiejętności nabytych np. w pracy. Każda taka kwalifikacja w zawodzie pozwala na samodzielne wykonywanie określonych zadań zawodowych.

Kwalifikację w zawodzie uzyskuje się po zdaniu odpowiedniego egzaminu przeprowadzanego przez okręgową komisję egzaminacyjną (OKE). Na podstawie pozytywnego wyniku takiego egzaminu OKE wydaje „świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie”. Od 19 stycznia 2017 r. na świadectwach znajduje się informacja o poziomie PRK danej kwalifikacji. Uzyskanie wszystkich kwalifikacji wymaganych w danym zawodzie oraz wymaganego poziomu wykształcenia umożliwia uzyskanie kwalifikacji pełnej, tj. dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego zawiera nie tylko informację o zawodach, lecz także o wyodrębnionych w nich kwalifikacjach w zawodzie. Efekty uczenia się wymagane dla tych kwalifikacji opisane są w podstawie programowej kształcenia w zawodach.

Ta sama kwalifikacja w zawodzie może być wymagana w kilku różnych zawodach. Pozwala to na akumulowanie i przenoszenie osiągnięć, to znaczy uzyskiwanie kolejnych kwalifikacji pełnych bez konieczności ponownego potwierdzania wchodzących w ich skład kwalifikacji cząstkowych.

Akumulowanie osiągnięć

Hasła powiązane

Przenoszenie osiągnięć

Kwalifikacje cząstkowe

Kwalifikacje włączone do ZSK dzielą się na pełne i cząstkowe. Kwalifikacje cząstkowe mogą stanowić uzupełnienie kwalifikacji pełnej, poszerzające lub pogłębiające przygotowanie do wykonywania zawodu (np. lekarze uzyskują specjalizacje i różne inne kwalifikacje związane z wykorzystywaniem specjalistycznej aparatury medycznej).

W wypadku kwalifikacji cząstkowych zakres wymaganych efektów uczenia się z założenia jest węższy niż przy kwalifikacjach pełnych. Na ogół wymagania te są związane z wyraźnie określonym rodzajem działalności. Kwalifikacje cząstkowe mogą stanowić niezbędną podstawę do zatrudnienia na określonym stanowisku, np. prawo jazdy odpowiedniej kategorii umożliwia zatrudnienie na stanowisku kierowcy autobusu.

Kwalifikacje cząstkowe mogą funkcjonować zarówno w systemach oświaty i szkolnictwa wyższego, jak i poza nimi. W ZSK kwalifikacjami cząstkowymi są:

- kwalifikacje wyodrębnione w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego prowadzonej przez Ministra Edukacji Narodowej;
- kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza oraz te kwalifikacje cze-ladnicze, które nie są wymienione w ustawie o ZSK w wykazie kwalifikacji pełnych;
- kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych;
- kwalifikacje nadawane po ukończeniu innych form kształcenia prowadzo-nych przez uczelnie, instytuty naukowe PAN i instytuty badawcze;
- kwalifikacje uregulowane i kwalifikacje rynkowe.

Wzór znaku informującego o przypisanym poziomie PRK na dokumentach potwierdzających nadanie kwalifikacji cząstkowych jest inny niż dla kwalifikacji pełnych.

P R K 1

Kwalifikacja cząstkowa na poziomie pierwszym Polskiej Ramy Kwalifikacji

P R K I

Kwalifikacja pełna na poziomie pierwszym Polskiej Ramy Kwalifikacji

Kwalifikacje
pełne

Hasła powiązane

Kwalifikacje pełne

Ustawa dzieli kwalifikacje włączone do ZSK na pełne i częściowe. Kwalifikacje pełne są wymienione w ustawie, wszystkie pozostałe są kwalifikacjami częściowymi. Kwalifikacje pełne nadawane są wyłącznie w ramach systemów oświaty i szkolnictwa wyższego po ukończeniu określonych etapów kształcenia (czyli szkoły albo studiów). Lista kwalifikacji pełnych jest następująca:

Nazwa kwalifikacji	Poziom PRK
świadectwo ukończenia sześcioletniej szkoły podstawowej	1 poziom PRK
świadectwo ukończenia szkoły muzycznej I stopnia	1 poziom PRK
świadectwo ukończenia ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia	1 poziom PRK
świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej	2 poziom PRK
świadectwo ukończenia gimnazjum	2 poziom PRK
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	3 poziom PRK*
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	3 poziom PRK*
świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej i zdaniu wymaganych egzaminów w zawodach,	3 poziom PRK*
świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia po zdaniu wymaganych egzaminów w zawodach,	3 poziom PRK*
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	4 poziom PRK*
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	4 poziom PRK*
dypłom ukończenia szkoły artystycznej potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego	4 poziom PRK
świadectwo dojrzałości	4 poziom PRK

dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego	5 poziom PRK
dyplom ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych	5 poziom PRK
dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych	5 poziom PRK
dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia	6 poziom PRK
dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia	7 poziom PRK
dyplom ukończenia jednolitych studiów magisterskich	7 poziom PRK
dyplom doktorski	8 poziom PRK

** Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty może przypisać określonej kwalifikacji z tej grupy inny poziom PRK*

Wzór znaku informującego o przypisanym poziomie PRK na dokumentach potwierdzających nadanie kwalifikacji pełnych jest inny niż dla kwalifikacji cząstkowych.

P R K 1

Kwalifikacja cząstkowa na poziomie pierwszym Polskiej Ramy Kwalifikacji

P R K I

Kwalifikacja pełna na poziomie pierwszym Polskiej Ramy Kwalifikacji

Kwalifikacje
cząstkowe

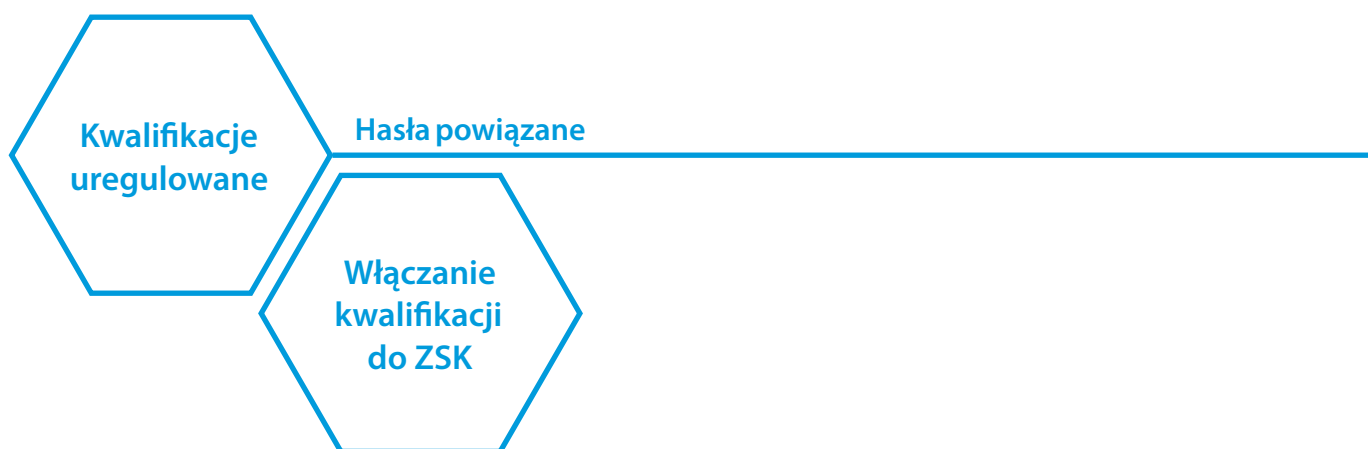
Hasła powiązane

Kwalifikacje rynkowe

Kwalifikacje rynkowe nie mają umocowania w przepisach powszechnie obowiązującego prawa. Są to kwalifikacje wypracowane przez różne środowiska (organizacje społeczne, zrzeszenia, korporacje lub inne podmioty) na podstawie zgromadzonych przez nie doświadczeń. Wyraz *rynkowe* oznacza w tym przypadku, że kwalifikacje te powstały i funkcjonują na „wolnym rynku” kwalifikacji.

Kwalifikacje rynkowe mogą odnosić się do działalności o charakterze ściśle zawodowym, ale również różnych obszarów działalności społecznej, w tym działalności wychowawczej i opiekuńczej, a także działalności o charakterze rekreacyjnym. Były one nadawane na podstawie zróżnicowanych pod względem rangi wewnętrznych regulacji, ustalanych przez poszczególne korporacje zawodowe, zrzeszenia branżowe, instytucje szkoleniowe, organizacje itp. Przykładami takich kwalifikacji są certyfikaty producentów oprogramowania (Microsoft, SAS), certyfikat ECDL B2 (dotyczy umiejętności komputerowych) i Europejski Certyfikat Bankowca EFCB. Innym przykładem kwalifikacji rynkowych są stopnie instruktorskie zdobywane w ramach organizacji harcerskich.

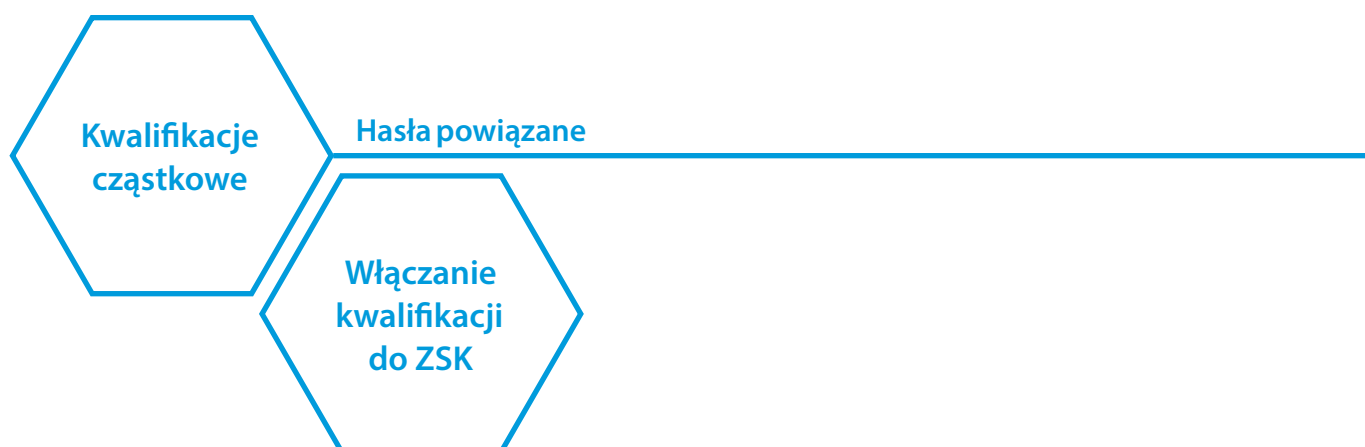
Kwalifikacje rynkowe po spełnieniu warunków określonych w ustawie mogą być włączone do ZSK.

Kwalifikacje uregulowane

W dziedzinie kwalifikacji Polska ma bogaty dorobek i długie tradycje. Kwalifikacje są nadawane w naszym kraju w ramach systemów oświaty i szkolnictwa wyższego oraz poza tymi systemami, w ramach bardzo różnych struktur i organizacji. Kwalifikacje w oświacie oraz w szkolnictwie wyższym nadaje się na podstawie ustaw regulujących funkcjonowanie tych systemów. Poza oświatą i szkolnictwem wyższym kwalifikacje są nadawane na podstawie innych aktów prawnych (ustaw, rozporządzeń). W ustawie o ZSK zostały one nazwane *kwalifikacjami uregulowanymi*. Ponadto w Polsce funkcjonują kwalifikacje rynkowe, które nie mają umocowania w prawie powszechnie obowiązującym.

Według ustawy o ZSK kwalifikacje uregulowane są to kwalifikacje ustanowione odrębnymi przepisami, których nadawanie odbywa się na zasadach określonych w tych przepisach (art. 2 pkt 12). Przykładami takich kwalifikacji są: prawo jazdy, dyplom nurka, patent żeglarza jachtowego, specjalizacje lekarskie itp. Funkcjonujące w kraju kwalifikacje uregulowane stanowią ważną część narodowego zasobu kwalifikacji. W miarę przyspieszania cywilizacyjnego rozwoju kraju znaczenie tej grupy kwalifikacji rośnie. Z tego względu do ZSK powinny być włączone wszystkie kwalifikacje uregulowane, które mają realną wartość z punktu widzenia prowadzonej przez państwo polityki rozwoju umiejętności i kwalifikacji.

Międzyresortowy Zespół ds. uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

W skład Zespołu wchodzi ministrowie: Cyfryzacji, Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Obrony Narodowej, Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Rozwoju, Sportu i Turystyki, Spraw Wewnętrznych i Administracji, Zdrowia oraz minister w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Zespołowi przewodniczy Minister Edukacji Narodowej. Zespół w obecnym kształcie zastąpił funkcjonujący od lutego 2010 r. Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji.

Do zadań Zespołu należy:

- monitorowanie procesu wdrażania oraz funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji;
- monitorowanie wdrażania rozwiązań na rzecz uczenia się przez całe życie w tym rozwoju wiedzy i umiejętności ważnych dla innowacyjnej gospodarki, zatrudnienia i spójnego społeczeństwa;
- przygotowywanie projektów modyfikacji dokumentu rządowego dotyczącego kierunków działań na rzecz uczenia się przez całe życie;
- współpraca z partnerami i instytucjami istotnymi dla rozwoju uczenia się przez całe życie, w tym z Radą Interesariuszy Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji;
- monitorowanie prac prowadzonych w Unii Europejskiej w zakresie uczenia się przez całe życie, w tym europejskich ram kwalifikacji.

Uczenie się
przez całe
życie

Hasła powiązane

Minister koordynator ZSK

Funkcja ministra koordynatora ZSK została ustanowiona w ustawie o ZSK. Funkcję tę pełni Minister Edukacji Narodowej. Do jego zadań jako ministra koordynatora ZSK należy:

- projektowanie rozwiązań organizacyjno-technicznych dla ZSK z uwzględnieniem planowanych kierunków jego rozwoju,
- wspomaganie ustalania właściwości ministrów dla poszczególnych kwalifikacji,
- monitorowanie funkcjonowania ZSK,
- opracowywanie na wniosek Rady Ministrów raportów dotyczących ZSK
- upowszechnianie wiedzy o ZSK,
- prowadzenie portalu ZSK.

Przy ministrze koordynatorze ZSK działa organ opiniotwórczo-doradczy – Rada Interesariuszy ZSK.

Rada
Interesariuszy
ZSK

Hasła powiązane

Minister właściwy dla kwalifikacji

Każdy minister kierujący działem administracji rządowej jest ministrem właściwym dla kwalifikacji należących do tego działu. Ustawa o ZSK wyznacza ministrom kluczową rolę gospodarza w stosunku do tych kwalifikacji. Ministrowie właściwi dla kwalifikacji w ciągu 5 lat od wejścia w życie tej ustawy mają obowiązek przeprowadzić przegląd należących do ich działów kwalifikacji uregulowanych. Ponadto każdy minister:

- włącza do ZSK należące do jego działu kwalifikacje uregulowane i rynkowe,
- nadaje uprawnienia do certyfikowania i powierza funkcję PZZJ,
- dokonuje okresowych przeglądów należących do jego działu kwalifikacji rynkowych,
- sprawuje nadzór nad nadawaniem kwalifikacji i zapewnianiem jakości tego procesu,
- współpracuje z ministrem koordynatorem ZSK w sprawach związanych z funkcjonowaniem ZSK.

Wypełnianie zadań nałożonych ustawą o ZSK wymaga zweryfikowania albo ponownego zdefiniowania resortowych założeń dotyczących polityki w dziedzinie kwalifikacji (obejmującej zarówno kwalifikacje uregulowane, jak i rynkowe). Założenia te powinny być spójne z realizowaną przez państwo strategią rozwoju umiejętności i kwalifikacji.

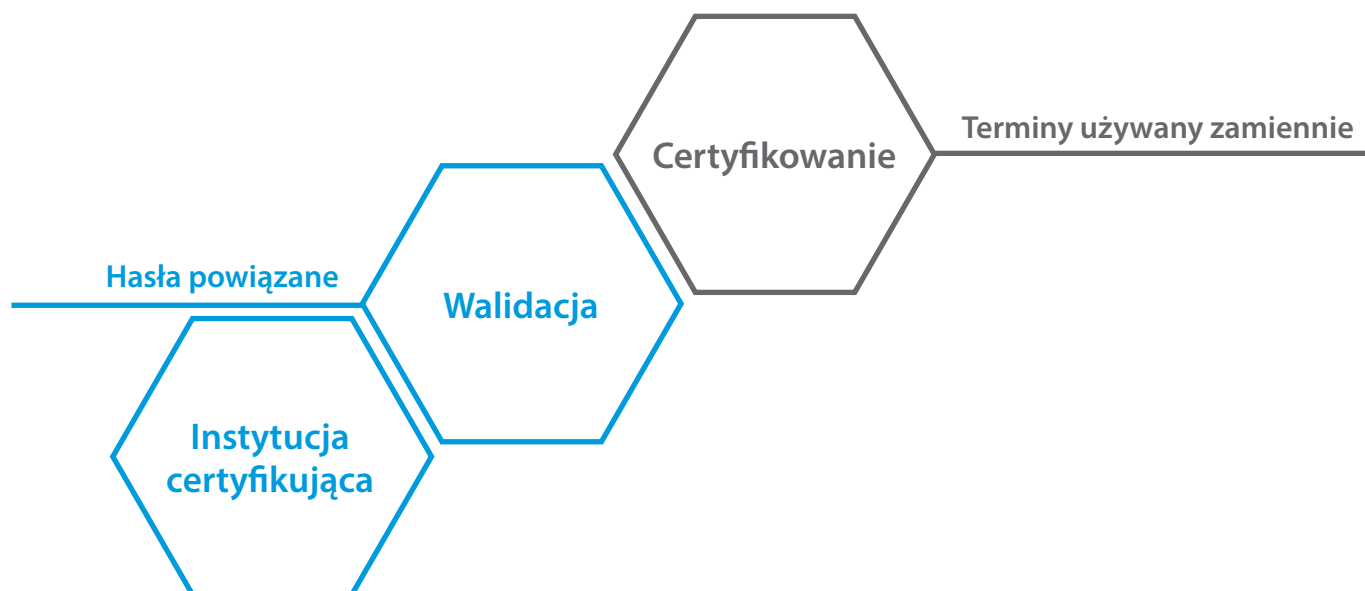
Włączanie
kwalifikacji
do ZSK

Hasła powiązane

Nadawanie kwalifikacji

Nadanie kwalifikacji polega na wystawieniu przez uprawnioną do tego instytucję odpowiedniego dokumentu (dyplomu, świadectwa, certyfikat itp.) poświadczającego posiadanie kwalifikacji. Zgodnie z ustawą o ZSK podstawą do nadania kwalifikacji jest sprawdzenie, czy osoba, która o to wystąpiła, spełnia ustalone dla danej kwalifikacji wymagania dotyczące posiadanej wiedzy, umiejętności i postawy. Oznacza to, że kwalifikacji włączonej do ZSK nie można nadać tylko na podstawie świadectwa, że ktoś „ukończył kurs” lub „został przeszkolony”. Odpowiednio przeprowadzone sprawdzenie (walidacja) poszczególnych wymagań może się odbywać w różnym miejscu i czasie, ale łącznie muszą być poddane walidacji wszystkie części wymagań ustalonych dla danej kwalifikacji.

Instytucja, która nadaje kwalifikację (instytucja certyfikująca), może sama przeprowadzić walidację albo uwzględnić pozytywny wynik walidacji przeprowadzonej przez inną instytucję. Instytucja certyfikująca może również uwzględniać w niektórych przypadkach wcześniej uzyskane kwalifikacje, które były nadane na podstawie walidacji częściowo pokrywających się wymagań. Możliwość elastycznego podejścia daje instytucjom, które uzyskały uprawnienia do nadawania kwalifikacji, pewien zakres swobody działania, zawsze jednak instytucja nadająca kwalifikację ponosi odpowiedzialność za to, jak są przygotowane do działania osoby, którym nadała kwalifikacje.

Opis efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji

Sposób opisanie wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się ma zasadnicze znaczenie dla wszystkich, którzy z różnych powodów będą się tą kwalifikacją zajmować. Z jednej strony jest to ważne dla osób, które chcą daną kwalifikację zdobyć. Z drugiej strony – dla nauczających i tych, którzy ją nadają, a więc muszą przeprowadzać walidację.

Dlatego ustawa o ZSK narzuca dość dokładny schemat opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji nadawanych poza oświatą i szkolnictwem wyższym. Każdy taki opis musi składać się z trzech części: syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się, wyodrębnionych zestawów efektów uczenia się oraz poszczególnych efektów wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia.

Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji opisuje się w trzech głównych kategoriach: wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych. W kontekście wymagań dla kwalifikacji przez wiedzę rozumie się to, co powinna wiedzieć osoba posiadająca daną kwalifikację. Wymagane umiejętności w kontekście kwalifikacji zawodowych wysuwają się na pierwszy plan. Najtrudniej jest zdefiniować kompetencje społeczne, które w kontekście kwalifikacji dotyczą zrozumienia obowiązków (wobec siebie i innych) związanych z posiadaniem danej kwalifikacji.

Poszczególne kategorie efektów uczenia się w PRK (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne) nie mogą być traktowane całkowicie rozłącznie, ponieważ wiedza zawsze obejmuje pewien komponent umiejętności, umiejętności zawsze zawierają pewne elementy wiedzy, a składnikiem kompetencji społecznych zawsze są jakieś umiejętności i pewna wiedza.

Ważną częścią opisu efektów uczenia się są kryteria weryfikacji ich osiągnięcia. Dopiero w kryteriach weryfikacji wyraźnie konkretyzują się wymagania w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych.

Opis kwalifikacji

Hasła powiązane

Opis kwalifikacji

Właściwe opisy kwalifikacji mają kluczowe znaczenie dla wypełniania przez ZSK jego funkcji jako nowego typu narzędzia polityki na rzecz uczenia się przez całe życie. Przed wdrożeniem ZSK sposób opisu kwalifikacji nadawanych w ramach systemu oświaty oraz w szkolnictwie wyższym był ustalony zgodnie z międzynarodowymi standardami, natomiast kwalifikacje nadawane poza tymi systemami opisywane były w bardzo różny sposób. Dlatego schemat opisu kwalifikacji nadawanych poza szkołą i uczelnią został określony w przepisach ustawy o ZSK.

Najważniejszą częścią tego opisu jest przedstawienie wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się, to znaczy:

- zakresu wiedzy, którą musi dysponować osoba ubiegająca się o kwalifikację;
- umiejętności, które musi mieć ona opanowane;
- zasad postępowania, które musi mieć przyswojone.

W schemacie opisu kwalifikacji ustalonym w ustawie o ZSK poza efektami uczenia się są przewidziane również inne informacje. Są to m.in.: dane na temat zapotrzebowania na kwalifikację, informacje o warunkach, które musi spełnić osoba ubiegająca się o kwalifikację, oraz o instytucjach certyfikujących i sposobie walidowania.

Informacje te mogą być ważne dla różnych grup osób i instytucji zainteresowanych kwalifikacjami: osób planujących swoją ścieżkę kariery, rodziców uczniów, pedagogów szkolnych, doradców edukacyjnych i zawodowych, szkół, instytucji certyfikujących, pracodawców, a także organów administracji publicznej różnych szczebli. Dlatego opisy wszystkich kwalifikacji włączonych do ZSK muszą być publicznie dostępne w Internecie za pośrednictwem Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.

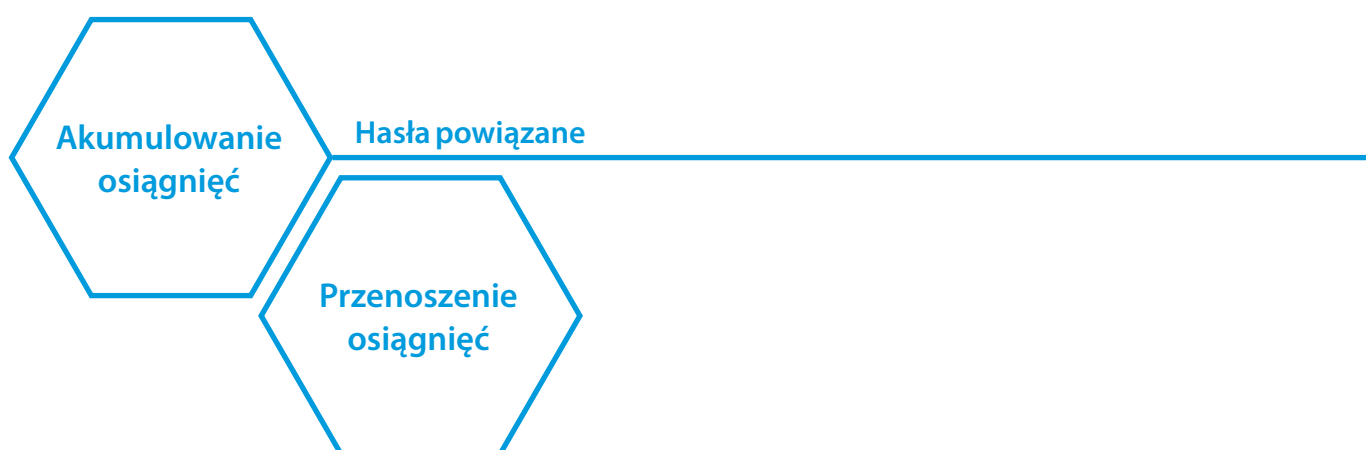

Osiągnięcie

W terminologii ZSK przez *osiągnięcie* rozumie się potwierdzony (na podstawie pozytywnego wyniku walidacji) zbiór efektów uczenia się, który stanowi część wymagań dla kwalifikacji. Sprawdzenie, czy określony fragment wiedzy został przyswojony jest normalną praktyką w szkołach i na uczelniach. Żeby zdać do następnej klasy, uczniowie są przepytani przez nauczycieli, piszą też różnego rodzaju klasówki i sprawdziany. Studenci, żeby przejść na następny rok, muszą zdać określone egzaminy. W obszarze ZSK walidacja może dotyczyć wyodrębnionej części wymaganych efektów, które w wypadku pomyślnego wyniku walidacji stają się osiągnięciem w rozumieniu ustawy o ZSK. Wprowadzenie do ustawy tak zdefiniowanego pojęcia *osiągnięcie* stworzyło możliwości bardziej elastycznego podejścia do walidacji efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji nadawanych poza oświatą i szkolnictwem wyższym.

Osiągnięcia można akumulować, czyli gromadzić w celu zdobycia kwalifikacji. Możliwość zgromadzenia osiągnięć, zdobytych w różnym czasie i miejscu, zwiększa dostęp do kwalifikacji osobom pracującym. Osiągnięcia mogą być również przenoszone, czyli wykorzystane w celu uzyskania kolejnej kwalifikacji. Na podstawie przepisów ustawy o ZSK instytucja certyfikująca może uznać osiągnięcia, które zostały uzyskane w związku z ubieganiem się o inną kwalifikację (włączoną do ZSK). Dzięki temu można uniknąć powtórnego potwierdzania tych samych efektów uczenia się.

W kontekście ZSK termin *osiągnięcie* znaczy mniej więcej to samo, co wyraz *zaliczenie* w środowisku akademickim. Studenci zdobywają wymagane zaliczenia, a osoby ubiegające się o kwalifikację nadawaną poza oświatą i szkolnictwem wyższym mogą zdobywać wymagane dla danej kwalifikacji osiągnięcia.

Podmiot prowadzący ZRK

Działania związane z prowadzeniem Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji (ZRK) wykonuje instytucja wskazana w ustawie o ZSK. Do ważniejszych zadań podmiotu prowadzącego ZRK należy:

- dokonywanie wpisów w ZRK oraz ich aktualizacja,
- prowadzenie portalu ZSK w części dotyczącej ZRK,
- gromadzenie danych statystycznych o liczbie wydanych certyfikatów,
- przechowywanie raportów z ewaluacji wewnętrznej i z zewnętrznego zapewniania jakości oraz innych sprawozdań.

Ponadto rolą podmiotu prowadzącego ZRK jest:

- ułatwianie dialogu i współdziałania różnych interesariuszy ZSK,
- organizowanie wymiany doświadczeń w dziedzinie kwalifikacji,
- upowszechnianie wiedzy o ZSK, w szczególności za pośrednictwem portalu ZSK.

Początkowo prowadzenie ZRK było zadaniem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). W 2017 r. podjęto decyzję, że podmiotem prowadzącym ZRK ma być Instytut Badań Edukacyjnych (IBE), który wspiera ministra koordynatora ZSK w wykonywaniu jego zadań.

Zintegrowany
Rejestr
Kwalifikacji

Hasła powiązane

Polska Rama Kwalifikacji (PRK)

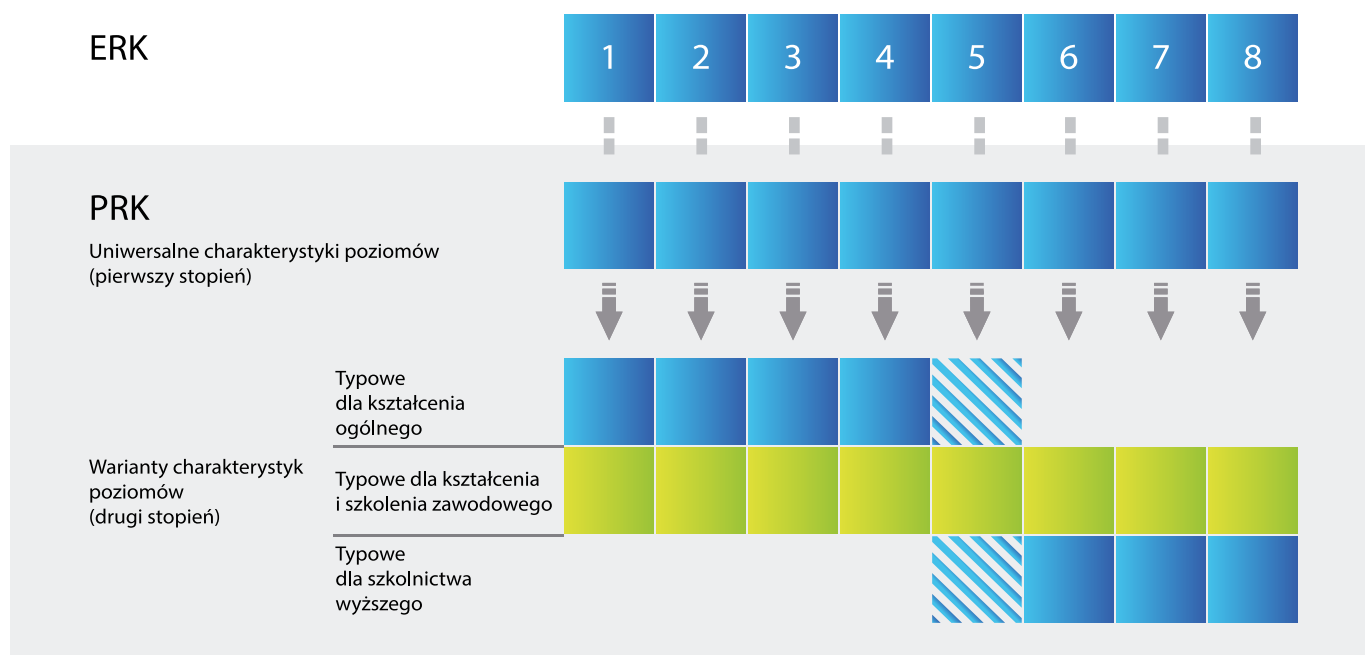
Polska Rama Kwalifikacji (PRK) jest jednym z kluczowych elementów ZSK. PRK jest narzędziem nowego typu, które umożliwia porównywanie polskich kwalifikacji różnych rodzajów. Umożliwia też porównywanie kwalifikacji nadawanych w Polsce z kwalifikacjami innych krajów.

Prace nad krajową ramą rozpoczęły się w Polsce w 2008 r. W opracowaniu PRK uczestniczyło wiele osób. Przygotowanie finalnej wersji PRK zajęło 7 lat. Tyle czasu trwało wypracowanie zapisów uwzględniających tradycje polskich kwalifikacji, różne doświadczenia edukacyjne oraz potrzeby rynku pracy. Twórcy PRK dążyli do tego, aby PRK stanowiła dobrą podstawę do określania poziomu wszystkich kwalifikacji: uzyskiwanych w ramach edukacji szkolnej i akademickiej, poprzez udział w szkoleniach oraz w wyniku uczenia się nieformalnego. PRK została ustanowiona ustawą o ZSK.

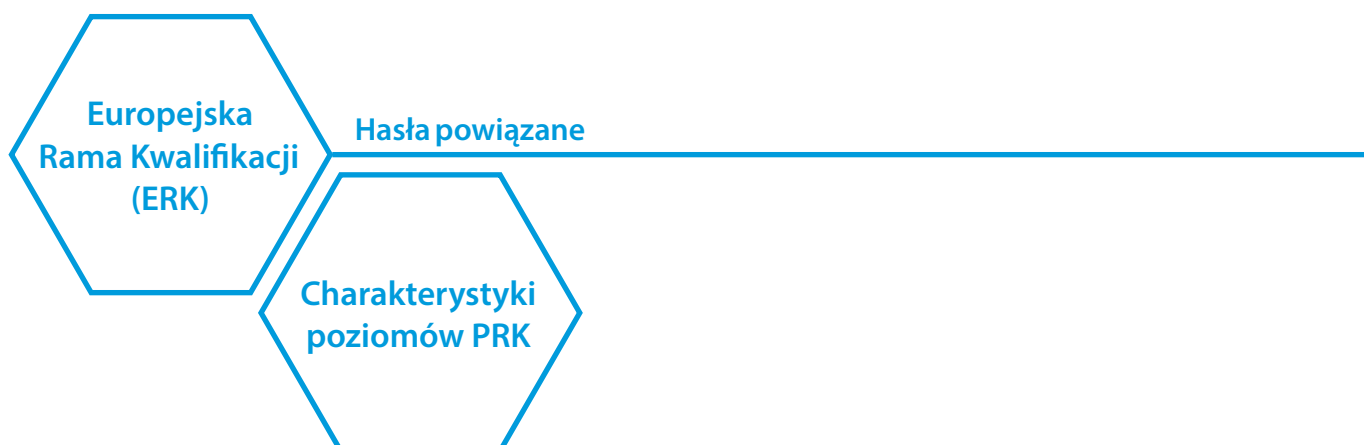
W PRK, podobnie jak w Europejskiej Ramie Kwalifikacji (ERK), wyróżnia się osiem poziomów kwalifikacji. Poziomy polskiej ramy odpowiadają poziomom ramy europejskiej – potwierdziła to dokładna analiza przeprowadzona przed uchwaleniem ustawy o ZSK. Kolejne poziomy kwalifikacji w PRK odzwierciedlają coraz wyższe wymagania dotyczące wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, które muszą mieć osoby posiadające kwalifikacje danego poziomu.

Każdy z poziomów PRK został scharakteryzowany za pomocą zestawu ogólnych stwierdzeń dotyczących efektów uczenia się, wymaganych dla kwalifikacji danego poziomu.

Oryginalnym polskim rozwiązaniem jest zastosowanie dwustopniowych charakterystyk poziomów PRK. Strukturę Polskiej Ramy Kwalifikacji przedstawia rysunek.

Źródło: Opracowanie IBE.

Portal ZSK

Portal służy wszystkim osobom i instytucjom, które współpracują w ramach ZSK albo potrzebują informacji. Poprzez portal udostępnione są obowiązujące przepisy dotyczące ZSK, informacje o działaniach Rady Interesariuszy ZSK, o działaniach państwa na rzecz uczenia się przez całe życie oraz o postępie prac nad rozwojem systemu. Z portalu można pobierać dokumenty, podręczniki i publikacje, w tym m.in. „Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji” i opis Polskiej Ramy Kwalifikacji. Bardzo ważną częścią portalu ZSK jest Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK), w którym znajduje się zestaw najważniejszych informacji o każdej kwalifikacji włączonej do ZSK. Portal jest systematycznie aktualizowany i wzbogacany.

Portal ZSK jest równocześnie elektronicznym forum komunikowania się i współpracy w zadaniach wykonywanych w ramach ZSK. Poprzez portal składane są wszystkie formalne wnioski do ministrów właściwych dla kwalifikacji (np. o włączenie kwalifikacji rynkowej do ZSK, o nadanie uprawnień do certyfikowania). Na portalu umieszczane są także wszystkie ogłoszenia i komunikaty związane z procedurami obowiązującymi w ZSK.

Portal ZSK został uruchomiony 15 lipca 2016 r. w domenie rządowej pod adresem kwalifikacje.gov.pl. Z portalu ZSK można korzystać za pomocą wspólnie używanych przeglądarek internetowych z komputerów, tabletów i smartfonów.

Zintegrowany
Rejestr
Kwalifikacji

Hasła powiązane

Poziom PRK

W Polskiej Ramie Kwalifikacji wyróżniono osiem poziomów kwalifikacji. Im wyższy poziom PRK, tym szerszy zakres i stopień złożoności wiedzy i umiejętności oraz kompetencji społecznych, które muszą mieć osoby posiadające kwalifikację danego poziomu.

Ważne jest, żeby poziom PRK, który został przypisany do kwalifikacji, nie wiązać z oceną jakości danej kwalifikacji. Kwalifikacja niższego poziomu PRK to nie jest kwalifikacja gorszej jakości niż ta, której przypisany został wyższy poziom PRK. Różnica pomiędzy kwalifikacjami na 2 i 4 poziomie PRK polega na różnicy w rodzaju wymaganej wiedzy, w zaawansowaniu umiejętności, które trzeba mieć opanowane, oraz w wymaganiach dotyczących podejmowania odpowiedzialności za działania swoje i innych osób.

Określenie *poziom PRK* odnosi się do charakteru wymagań związanych z kwalifikacją i w żadnym przypadku nie można go odnosić do osób posiadających daną kwalifikację. Dlatego nie można powiedzieć, że „ktoś jest na 5 poziomie PRK”, bo uzyskał kwalifikację 5 poziomu PRK.

Poziom PRK wynika z porównania związanych z kwalifikacją wymagań w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych z charakterystykami poziomów w PRK. Rzetelne przypisanie poziomów PRK do kwalifikacji jest warunkiem wiarygodności systemu, dlatego procedura przypisywania poziomu została uregulowana w przepisach ustawy o ZSK.

Poziom PRK przypisany kwalifikacji włączonej do ZSK jest umieszczany na dokumentach potwierdzających nadanie kwalifikacji (dyplomach, certyfikatach). Umożliwia to pracodawcom działającym także poza granicami Polski zorientowanie się, jakiego rodzaju zadania może podejmować osoba posiadająca dany dokument.

Przeгляд kwalifikacji rynkowej

Kwalifikacje rynkowe włączone do ZSK podlegają obowiązkowym przeglądom. Okresowego przeglądu kwalifikacji dokonuje minister właściwy dla danej kwalifikacji nie rzadziej niż raz na dziesięć lat. W celu dokonania przeglądu minister przeprowadza konsultacje z zainteresowanymi środowiskami i pozyskuje opinie specjalistów. Na podstawie wniosków wynikających z przeglądu minister rozstrzyga, czy dana kwalifikacja może funkcjonować w ZSK w niezmienionym kształcie, czy należy dokonać w niej odpowiednich aktualizacji.

Jeżeli w okresie trzech lat poprzedzających dokonanie przeglądu nie został wydany żaden dokument potwierdzający nadanie kwalifikacji rynkowej, wówczas otrzymuje ona status kwalifikacji archiwalnej. Oznacza to, że kwalifikacja nie jest już nadawana, a uprawnienia do jej certyfikowania z mocy prawa wygasły. Kwalifikacja archiwalna nadal figuruje w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji, a dokumenty potwierdzające jej nadanie nie tracą ważności w związku ze zmianą jej statusu na archiwalną. Kwalifikacja rynkowa może otrzymać status kwalifikacji archiwalnej także w wypadku, gdy jej nadawanie nie jest uzasadnione ze względów społeczno-gospodarczych.

Zintegrowany
Rejestr
Kwalifikacji

Hasła powiązane

Przegląd kwalifikacji uregulowanych

Ważną częścią procesu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji jest włączanie do tego systemu kwalifikacji ustanowionych odrębnymi przepisami (uregulowanych), funkcjonujących w dniu wejścia w życie ustawy o ZSK. Ta grupa kwalifikacji ma istotny wpływ na poziom kapitału ludzkiego, tym samym ma znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Dlatego w ustawie o ZSK na każdego z ministrów nałożony został obowiązek dokonania, w ciągu 5 lat od wejścia w życie tej ustawy, przeglądu kwalifikacji uregulowanych należących do jego działu administracji rządowej. Celem tego przeglądu jest zidentyfikowanie kwalifikacji, w *odniesieniu do których uzasadnione jest włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji* (art. 104 ust. 2 ustawy o ZSK).

Żeby przegląd dał pełny obraz kwalifikacji uregulowanych, w niektórych wypadkach sprawdzenie wyłącznie przepisów prawa (ustaw i rozporządzeń) będzie niewystarczające. Niezbędne może być także przyjrzenie się innym materiałom dotyczącym kwalifikacji. Umożliwi to lepsze poznanie kwalifikacji, które zostały ustanowione w przepisach, ale w kwestiach szczegółowych są „doregulowane” w inny sposób. Decyzję w sprawie włączenia kwalifikacji uregulowanej do ZSK podejmuje minister właściwy dla danej kwalifikacji.

Wprowadzenie ustawowego obowiązku przyjrzenia się kwalifikacjom ustanowionym odrębnymi przepisami wynika z głównej idei, której realizacja rozpoczęła się z chwilą uchwalenia ustawy o ZSK. Tą ideą jest dokonanie w Polsce zmiany o charakterze cywilizacyjnym polegającej na gruntownym uporządkowaniu i modernizacji krajowego systemu kwalifikacji.

Kwalifikacje
uregulowane

Hasła powiązane

Przenoszenie osiągnięć

W ZSK *przenoszenie osiągnięć* oznacza uznawanie przez instytucję certyfikującą pozytywnego wyniku walidacji przeprowadzonej przez inną instytucję. Przenoszenie osiągnięć pozwala na dochodzenie do kwalifikacji różnymi drogami, a ponadto umożliwia eliminowanie ponownego potwierdzania uzyskanych wcześniej efektów uczenia się.

W szkolnictwie wyższym akumulowaniu i przenoszeniu osiągnięć służy ECTS (ang. *European Credit Transfer System*). Punkty zaliczeniowe ECTS obrazują przeciętny nakład pracy studenta, potrzebny do osiągnięcia zamierzonych efektów uczenia się. Zaliczenie poszczególnych przedmiotów wiąże się z uzyskaniem przez studenta określonej liczby punktów ECTS. Istotne jest to, że student może zdobywać punkty ECTS w ramach nauki w różnych uczelniach w kraju i za granicą. Zwykle 60 punktów zaliczeniowych ECTS odpowiada efektom uczenia się przez okres jednego roku akademickiego.

W szkolnictwie zawodowym w krajach europejskich rozwijany jest ECVET (ang. *European Credit system for Vocational Education and Training*). Założeniem systemu ECVET jest grupowanie efektów uczenia się w zestawy, które mogą podlegać oddzielnej walidacji. Pozwala to zdobywać kwalifikacje etapami w dłuższym okresie, ułatwia też uznawanie wiedzy i umiejętności uzyskanych przez uczenie się nieformalne. Ważnym założeniem ECVET jest uznawanie przez szkoły, które wysyłają uczniów za granicę, uzyskanych tam osiągnięć uczniów (np. zaliczenie odbytej praktyki zawodowej). W ECVET do akumulowania i przenoszenia osiągnięć nie ma konieczności stosowania punktów.

Ustawa o ZSK daje instytucjom nadającym kwalifikacje poza systemami szkolnictwa wyższego i oświaty możliwość uznawania osiągnięć, które nie były walidowane pod jej nadzorem. Instytucje certyfikujące nie są jednak zobowiązane do pozytywnego rozpatrzenia każdej prośby o przeniesienie osiągnięć zgłaszanej przez osoby ubiegające się o kwalifikację.

Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji

Zgodnie z ustawą o ZSK każda kwalifikacja włączona do ZSK musi mieć przypisany poziom PRK. Poziom PRK wszystkich kwalifikacji pełnych został ustalony bezpośrednio w tej ustawie. Poziom PRK kwalifikacji w zawodach zdobywanych w szkolnictwie zawodowym określa Minister Edukacji Narodowej w drodze rozporządzenia. Przypisywanie poziomu PRK do pozostałych kwalifikacji włączanych do ZSK odbywa się według zasad określonych w ustawie o ZSK.

Wiarygodne przypisanie poziomów PRK do kwalifikacji jest podstawą zaufania do ZSK, dlatego przypisywanie poziomu PRK zostało uregulowane w przepisach ustawy o ZSK oraz dodatkowo w rozporządzeniu. Rozporządzenie określa warunki, jakie muszą spełniać osoby powoływane do zespołu ekspertów, który przygotowuje rekomendację dotyczącą poziomu PRK dla kwalifikacji, tryb ich powoływania oraz sposób ich działania.

Przypisanie poziomu PRK do kwalifikacji uregulowanych i rynkowych następuje na podstawie porównania wymaganych dla danej kwalifikacji efektów uczenia się z charakterystykami poziomów w PRK. W wyniku tego porównania wyłoniony zostaje najbardziej odpowiedni dla danej kwalifikacji poziom PRK. Do wykonania tego rodzaju analizy minister właściwy dla danej kwalifikacji powołuje zespół ekspertów. Skład zespołu ekspertów jest podawany do publicznej wiadomości na portalu ZSK.

Członkowie zespołu ekspertów indywidualnie analizują kwalifikację i przygotowują własne propozycje zapisów w specjalnej tabeli zgodności, kierując się zasadą najlepszego dopasowania (ang. *best fit*). Następnie zespół ekspertów wspólnie opracowuje tabelę zgodności, dokonuje wyboru kluczowych efektów uczenia się i przygotowuje rekomendację dotyczącą przypisania poziomu PRK do kwalifikacji. Rekomendacja podlega zaopiniowaniu przez Radę Interesariuszy ZSK. Opinia Rady Interesariuszy może spowodować, że zespół ekspertów zmieni treść wcześniej przygotowanej rekomendacji. Ostateczna wersja rekomendacji zespołu ekspertów jest podstawą do przypisania poziomu PRK do kwalifikacji przez właściwego ministra. Rekomendacja ta jest dla ministra wiążąca. Przypisanie poziomu PRK do kwalifikacji następuje przez opublikowanie odpowiedniego obwieszczenia w Monitorze Polskim.

Podobne zasady przypisywania poziomu PRK obowiązują w wypadku włączania do ZSK kwalifikacji nadawanych po studiach podyplomowych, z tym że cały proces realizowany jest w uczelni, a formalne przypisanie poziomu PRK należy do kompetencji właściwego organu danej uczelni.

Charakterystyki
poziomów PRK

Hasła powiązane

Rada Interesariuszy ZSK

Rada Interesariuszy ZSK jest organem opiniodawczo-doradczym ministra koordynatora ZSK. Zadaniem Rady jest wspieranie Ministra Edukacji Narodowej (jako ministra koordynatora ZSK) w zapewnianiu spójności i porównywalności rozwiązań funkcjonujących w ramach ZSK oraz w wyznaczaniu kierunku rozwoju ZSK.

Rada Interesariuszy monitoruje funkcjonowanie systemu, opiniuje projekty przepisów prawnych dotyczących ZSK, proponuje usprawnienia w zakresie rozwiązań systemowych w ZSK, opiniuje rekomendacje ekspertów dotyczące przypisania poziomu PRK do kwalifikacji uregulowanych i rynkowych (które mają być włączone do ZSK), opiniuje także propozycje włączenia sektorowych ram kwalifikacji do ZSK.

W skład Rady Interesariuszy wchodzi przedstawiciele pracodawców, pracowników, środowisk związanych z edukacją, środowisk naukowych i zawodowych, rynku szkoleń, samorządu terytorialnego, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (CKE) oraz ministra koordynatora ZSK.

Minister
koordynator
ZSK

Hasła powiązane

Raport referencyjny

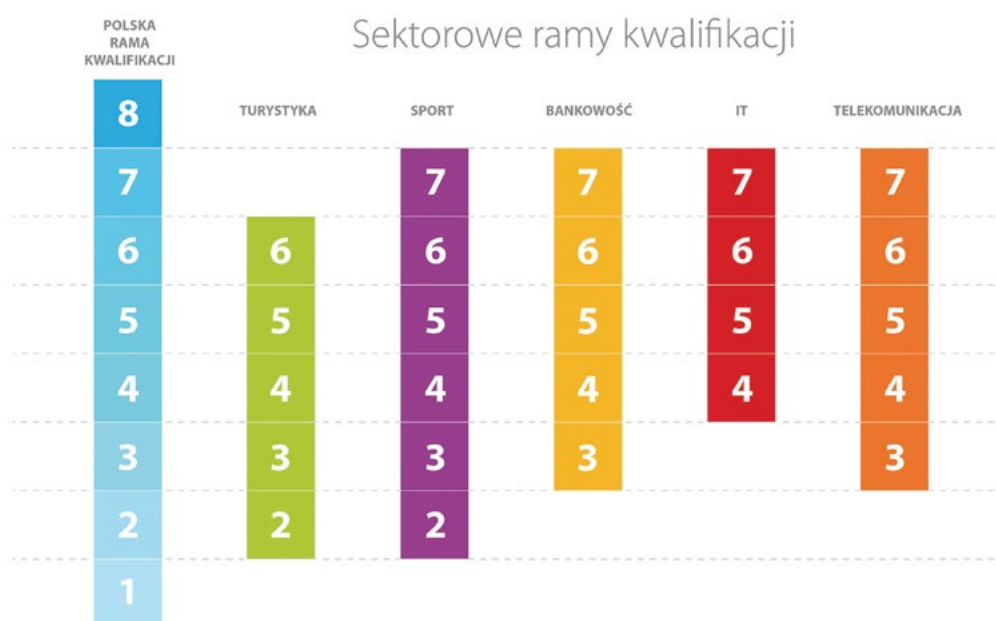
W raportach referencyjnych przedstawia się, w jaki sposób poszczególne kraje odnoszą własne kwalifikacje do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK). Raporty referencyjne prezentowane są na forum Grupy Doradczej Komisji Europejskiej ds. ERK (EQF Advisory Group). Następnie raporty te publikowane są na portalu Europejskiej Ramy Kwalifikacji (<https://ec.europa.eu/ploteus/documentation>).

Polski raport referencyjny został przyjęty w połowie 2013 r. przez rządowy Komitet ds. Europejskich. W raporcie opisano przebieg i stan zaawansowania prac nad modernizacją krajowego systemu kwalifikacji w Polsce. Wykazano również, że Polska wypełniła kryteria referencji określone przez Grupę Doradczą Komisji Europejskiej do spraw ERK. Do dokumentu dołączono informacje dotyczące zagadnień terminologicznych, zestawienie efektów uczenia się wymaganych dla wybranych kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK – uniwersalnymi oraz typowymi dla poszczególnych rodzajów edukacji, poszerzony opis systemu edukacji w Polsce, a także opinie ekspertów zagranicznych. Raport skierowany jest zarówno do polskich środowisk zainteresowanych kwalifikacjami, jak i do osób oraz instytucji z różnych krajów, które są zaangażowane w realizację Zalecenia Parlamentu Europejskiego w sprawie ERK. Raport ten jest oficjalnym źródłem informacji o kierunkach modernizacji krajowego systemu kwalifikacji w Polsce. Polski raport referencyjny można pobrać ze strony internetowej: www.kwalifikacje.edu.pl/pl/seminaria/11-publikacje/558-raport-referencyjny.

Sektorowa rama kwalifikacji (SRK)

Sektorowe ramy kwalifikacji mają ułatwiać określanie poziomów PRK kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze (branży, dziedzinie działalności). W SRK charakterystyki poziomów PRK są zredagowane przy użyciu sformułowań mniej uniwersalnych niż charakterystyki w PRK – deskryptory w SRK dostosowane są do specyfiki sektora – pokazują, jak poszczególne zapisy Polskiej Ramy Kwalifikacji powinny być interpretowane w odniesieniu do danego sektora. Dzięki „przetłumaczeniu” PRK na specyficzny język danego sektora proces określania poziomu kwalifikacji jest znacznie uproszczony.

SRK nie muszą zawierać charakterystyk wszystkich 8 poziomów PRK. Liczba poziomów w SRK zależy od tego, jakie kwalifikacje funkcjonują w danym sektorze.

SRK stanowią innowacyjną opcję porządkowania kwalifikacji w obrębie danego sektora. Wykorzystanie SRK może być szczególnie pomocne w tych branżach, gdzie jest dużo różnych kwalifikacji oraz funkcjonuje znaczna liczba instytucji certyfikujących. Podstawowym założeniem przy tworzeniu SRK jest opracowywanie ich „przez branżę dla branży”. Oznacza to z jednej strony, że w proces tworzenia mają być zaangażowane głównie instytucje i osoby działające w danym środowisku branżowym, a z drugiej strony, że te środowiska mają być głównym użytkownikiem opracowanej SRK.

Polska Rama
Kwalifikacji
(PRK)

Hasła powiązane

Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

Po uchwaleniu ustawy o ZSK opracowano specjalny słownik, który został wydany w 2016 r. Publikacja pomaga zrozumieć stosowaną w ustawie terminologię oraz sens wprowadzanych rozwiązań.

W słowniku wyjaśnione zostało znaczenie 43 haseł ułożonych w porządku alfabetycznym. Opis hasła rozpoczyna się zawsze od definicji z ustawy o ZSK (lub od informacji o tym, że termin nie został w ustawie zdefiniowany). Poniżej zamieszczone są objaśnienia i komentarze, które mają ułatwić zrozumienie znaczenia danego terminu w kontekście ZSK. W dalszej kolejności podane są określenia o podobnym znaczeniu. Każdy opis kończy się odpowiednimi cytatami z ustawy.

Przy wyborze haseł przyjęto założenie, że słownik ZSK powinien objaśniać jedynie te terminy, które mogą być niezrozumiałe np. *podmiot zewnętrznego zapewniania jakości*, oraz wyrazy, które w ZSK nabierają innego znaczenia niż w języku potocznym (np. *osiągnięcie*). Dlatego do słownika nie zostały włączone terminy, które są powszechnie zrozumiałe (np. *szkolenie, przegląd kwalifikacji*).

Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji jest przeznaczony dla polityków, pracowników administracji publicznej, działaczy organizacji branżowych, nauczycieli akademickich, doradców zawodowych, dziennikarzy – wszystkich, którzy z różnych przyczyn zajmują się kwalifikacjami. Jednak przede wszystkim przygotowany został dla osób, które w ramach swoich zawodowych zadań będą zaangażowane w działania związane z funkcjonowaniem ZSK. Słownik będzie dla nich przydatny zarówno przy tworzeniu procedur i rozwiązań organizacyjnych, jak i przy wykonywaniu bieżących zadań w ramach ZSK.

Publikację można pobrać ze strony:

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1074-slownik-zsk>

Ustawa o
Zintegrowanym
Systemie
Kwalifikacji

Hasła powiązane

Uczenie się nieformalne

Uczenie się nieformalne to samokształcenie, czyli samodzielne zdobywanie wiedzy i umiejętności poza zorganizowanymi formami kształcenia i szkolenia. Ale uczeniem się nieformalnym nazywamy także zdobywanie nowych wiadomości i umiejętności „przy okazji” – w trakcie wykonywania pracy zawodowej, w toku działania w ramach wolontariatu, jak również podczas różnych aktywności związanych z życiem społecznym i rodzinnym. Na przykład dziecko w pierwszych latach życia uczy się przede wszystkim przez naśladowanie i przez zabawę.

Efekty uczenia się nieformalnego mogą mieć dla człowieka bardzo dużą wartość. Poprzez nieformalne uczenie się można np. zdobyć umiejętność zarządzania projektami, doskonalić znajomość języka obcego, nabyć umiejętności związane z obsługą komputera i programów użytkowych, a także przyswoić sobie wiadomości i umiejętności potrzebne do opieki nad innymi osobami (dziećmi, osobami w starszym wieku, chorymi). Uczenie się nieformalne, tak samo jak edukacja pozaformalna, uzupełnia edukację formalną i ma duże znaczenie dla rozwoju zawodowych i nie tylko zawodowych kompetencji człowieka.

Zgodnie z ustawą o ZSK kwalifikacje nadaje się na podstawie sprawdzenia, czy dana osoba opanowała wymagane efekty uczenia się nabyte w *edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne* (art. 2 pkt 8). Oznacza to, że w ramach ZSK przy nadawaniu kwalifikacji efekty uczenia się nieformalnego powinny być traktowane tak samo, jak efekty uczenia się uzyskane w szkole, na kursach lub w trakcie szkoleń.

Walidacja

Hasła powiązane

Uczenie się przez całe życie

Idea uczenia się przez całe życie (ang. LLL – *lifelong learning*) promowana jest od wielu lat przez organizacje międzynarodowe, takie jak OECD, UNESCO czy Bank Światowy. Od kilkunastu lat bardzo wyraźnie akcentowana jest też w strategicznych dokumentach określających kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i poszczególnych państw członkowskich. Uczenie się przez całe życie ma być jedną z głównych dźwigni szybszego rozwoju gospodarczego i społecznego Unii Europejskiej.

W toku rozwijania tej idei w UE wypracowano ogólne zasady polityki na rzecz uczenia się przez całe życie (polityki LLL). Do zasad tych należą:

- docenianie uczenia się w różnych formach i miejscach;
- docenianie uczenia się na każdym etapie życia;
- powszechność – adresowanie działań podejmowanych w ramach polityki na rzecz uczenia się przez całe życie (LLL) do wszystkich grup wiekowych;
- ocenianie i potwierdzanie efektów uczenia się niezależnie od tego, w jakiej formie, gdzie i kiedy dana osoba się uczyła;
- rozwijanie partnerstwa na rzecz uczenia się przez całe życie;
- postawienie osoby w centrum zainteresowania polityki LLL;
- efektywne inwestowanie w uczenie się.

Zasady te mają zastosowanie na różnych poziomach administracji w państwach członkowskich i dotyczą uczenia się w ramach systemów edukacji formalnej oraz poza tymi systemami (edukacja pozaformalna i nieformalne uczenie się).

Zgodnie z tymi zasadami rozwijane są różne formy wspierania osób uczących się w celu umożliwienia im uzyskiwania kwalifikacji odzwierciedlających ich wiadomości i umiejętności nabyte poza zorganizowanymi formami kształcenia i szkolenia. Między innymi rozwija się działania polegające na identyfikowaniu posiadanych kompetencji. Działania te jeszcze nie mają w języku polskim odpowiedniej nazwy – w publikacjach określa się je skrótem RPL (od ang. *recognition of prior learning*).

Polska włączyła się w realizację założeń europejskiej polityki na rzecz uczenia się przez całe życie. Nad całością działań czuwa Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Międzyresortowy Zespół ds. uczenia się przez całe życie i ZSK

Hasła powiązane

Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

W dniu 22 grudnia 2015 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Ustawa weszła w życie 15 stycznia 2016 roku (Dz.U. z 2016 r., poz. 64.)

Ustawa wprowadziła większe uporządkowanie w obszarze polskich kwalifikacji. Istotą zawartych w niej regulacji jest wprowadzenie spójnych rozwiązań systemowych dotyczących kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego oraz większa integracja różnych systemów nadawania kwalifikacji. Ustawa nie eliminuje istniejących rozwiązań, nie narzuca żadnych szczegółowych wymagań odnośnie do kwalifikacji, wskazuje jedynie ogólne zasady porządku w zakresie nadawania kwalifikacji. Przyjęte regulacje mają się przyczynić do zwiększenia wiarygodności oraz zapewnienia porównywalności kwalifikacji nadawanych zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Ustawa o ZSK nie utworzyła żadnych nowych instytucji, a występujące w jej tekście terminy takie jak *instytucja certyfikująca* albo *podmiot zewnętrznego zapewniania jakości* są nazwami oznaczającymi określone funkcje. Na przykład funkcję instytucji certyfikującej pełni każda okręgowa komisja egzaminacyjna (OKE). Jedynym ciałem, które utworzyła ustawa o ZSK jest Rada Interesariuszy ZSK, która jest organem opiniotawczo-doradczym przy ministrze koordynatorze ZSK. Ważną nowością jest ustanowienie dwóch podstawowych narzędzi integracji: Polskiej Ramy Kwalifikacji i Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.

Ustawa wprowadziła jednolitą terminologię. Określone zostały wspólne wymogi i standardy dla wszystkich włączanych do ZSK kwalifikacji. Szczególnie istotnie jest ustalenie wspólnych zasad dotyczących nadawania kwalifikacji i zapewniania ich jakości, które dotyczą kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego (dla szkół i uczelni analogiczne rozwiązania wprowadzone były już wcześniej).

Zintegro-
wany System
Kwalifikacji
(ZSK)

Hasła powiązane

Walidacja

W nowym podejściu do kwalifikacji najważniejsze jest nie to, w jaki sposób uczyła się osoba, która ubiega się o kwalifikację, ale stwierdzenie, czy spełnia ustalone dla danej kwalifikacji wymagania dotyczące posiadanej wiedzy, umiejętności i postawy. Tym samym w nadawaniu kwalifikacji punkt ciężkości przesunął się z programów edukacyjnych na formalny proces sprawdzania osiągniętych efektów uczenia, czyli *walidację* (ang. *validation*).

Według ustawy o ZSK podstawą nadania kwalifikacji nie jest uczestnictwo w kształceniu lub szkoleniu, ale pozytywny wynik właściwie przeprowadzonej walidacji. Tym samym ustawa daje możliwość walidowania efektów uczenia się uzyskanych w toku nieformalnego uczenia się, np. w trakcie wykonywania zadań zawodowych. Zgodnie z przepisami tej ustawy walidacja może odbywać się w różnych miejscach np. w zakładzie pracy. Może obejmować całość lub część wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się. Może też być rozłożona w czasie, co oznacza, że nie ma konieczności jednoczesnego potwierdzania wszystkich wymaganych efektów. Umożliwi to wielu osobom, które wcześniej nie miały takiej możliwości, przystąpienie do sprawdzenia i potwierdzenia uzyskanych efektów uczenia się i zdobywania nowych kwalifikacji.

W walidacji mogą być wykorzystywane różne metody, zarówno tradycyjne testy i egzaminy, jak i inne, np. obserwacja wykonywania określonego zadania zawodowego w warunkach realnych lub sztucznych z użyciem odpowiedniego urządzenia, np. symulatora lotu. Metody sprawdzania można dobierać odpowiednio do potrzeb i ograniczeń osób przystępujących do walidacji.

W nowocześnie zorganizowanej walidacji ważnym instrumentem może być bilans kompetencji służący do identyfikowania i dokumentowania efektów uczenia się. W różnych krajach bilans kompetencji robiony jest trochę inaczej. We Francji taki bilans przeprowadza wykwalifikowany specjalista zgodnie ze ściśle ustalonym schematem. Natomiast w Wielkiej Brytanii proponuje się narzędzia pozwalające na samodzielne określenie swoich efektów uczenia się.

Dogodnym sposobem zaprezentowania w toku walidacji dowodów na posiadanie wymaganych umiejętności jest portfolio. Portfolio na potrzeby walidacji można tworzyć w różny sposób odpowiednio do charakteru kwalifikacji i okoliczności, w jakich osoba ubiegająca się o kwalifikację zdobywała wymaganą wiedzę i umiejętności.

Wsparcia w ocenieniu posiadanej wiedzy i własnych umiejętności oraz w przygotowaniu portfolio powinni udzielać doradcy walidacyjni. Rozwój tego typu doradztwa będzie następował w miarę wdrażania do codziennej praktyki rozwiązań systemowych przewidzianych w ustawie o ZSK.

Sprawdzenie, czy ktoś wie i potrafi to, czego wymaga się od osoby posiadającej daną kwalifikację, jest zadaniem asesora walidacyjnego. Nazwa „asesor walidacyjny” została zaproponowana w toku prac związanych z wdrażaniem ustawy o ZSK. Osoby pełniące funkcję asesora walidacyjnego powinny mieć odpowiednią wiedzę, nie tylko z danej dziedziny, ale także w zakresie metod stosowanych w walidacji. Obowiązki asesorów walidacyjnych wykonują zwykle osoby szkolące – specjaliści z dziedziny, której dotyczy kwalifikacja.

Nadawanie
kwalifikacji

Hasła powiązane

Wewnętrzne zapewnianie jakości

Jednym z najważniejszych celów, którym służyć ma wdrożenie ZSK, jest osiągnięcie wysokiej jakości nadawanych w Polsce kwalifikacji. Instrumenty i procedury zapewniania jakości w oświacie i w szkolnictwie wyższym są ustalone w przepisach regulujących funkcjonowanie tych dziedzin. Dlatego w ustawie o ZSK przepisy dotyczące zapewniania jakości odnoszą się do kwalifikacji uregulowanych i rynkowych. Na każdą instytucję certyfikującą (IC) ustawa nakłada obowiązek posiadania wewnętrznego systemu zapewniania jakości i współpracy z instytucją, która pełni wobec tej IC funkcję podmiotu zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ).

Wewnętrzne zapewnianie jakości polega na stosowaniu rozwiązań organizacyjnych i procedur gwarantujących odpowiednie do sytuacji oddzielenie kształcenia i szkolenia od walidacji. Ważnym składnikiem systemu wewnętrznego zapewniania jakości jest zorganizowanie działań w taki sposób, aby w rutynowe procedury IC wbudowane było stałe monitorowanie oraz bieżąca ocena walidacji i certyfikowania. Ponadto IC ma obowiązek przeprowadzania nie rzadziej niż raz na trzy lata ewaluacji wewnętrznej. W raporcie podsumowującym ewaluację wewnętrzną w IC powinny się znaleźć:

- analiza dokumentów z przebiegu procesu walidacji i certyfikowania,
- ocena stosowanych metod walidacji pod względem ich zgodności z wymaganiami zawartymi w opisie kwalifikacji oraz pod względem trafności stosowanych metod i kryteriów,
- informacje o działaniach w zakresie doskonalenia metod walidacji i certyfikowania,
- informacje o działaniach w zakresie doskonalenia wewnętrznego systemu zapewniania jakości.

Raport podsumowujący ewaluację wewnętrzną IC przekazuje do PZZJ i do instytucji prowadzącej Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji.

Zewnętrzne
zapewnianie
jakości

Hasła powiązane

Włączanie kwalifikacji do ZSK

Istniejące w kraju zasoby kwalifikacji stanowią ważny składnik narodowego potencjału, który powinien być dobrze rozpoznany i rozwijany w ramach długofalowej polityki państwa. Z tego względu do ZSK powinny być włączone wszystkie nadawane w Polsce kwalifikacje, które mają realną wartość z punktu widzenia prowadzonej przez państwo polityki rozwoju umiejętności i kwalifikacji.

Włączanie kwalifikacji do ZSK odbywa się w różny sposób – w zależności od tego, jakiego rodzaju jest kwalifikacja oraz na jakiej podstawie prawnej i przez kogo jest nadawana. Bezpośrednio przepisem ustawy o ZSK „automatycznie” zostały włączone do systemu kwalifikacje pełne oraz kwalifikacje częściowe nadawane w ramach oświaty. Wszystkie inne kwalifikacje włączane są do systemu zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o ZSK. Kwalifikacje włączane do ZSK w drodze jednostkowych rozstrzygnięć muszą odpowiadać wymaganiom ustawy o ZSK.

Kwalifikacje uregulowane i rynkowe włączane są decyzją ministrów właściwych dla tych kwalifikacji. Kwalifikację uregulowaną minister właściwy włącza z własnej inicjatywy, natomiast kwalifikacja rynkowa włączana jest na wniosek zainteresowanego środowiska (organizacji, stowarzyszenia branżowego, instytucji szkolącej). Kwalifikacje rzemieślnicze mogą być włączone do ZSK przez właściwych ministrów wyłącznie z inicjatywy Związku Rzemiosła Polskiego.

Kwalifikacje częściowe nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych przez uczelnie, instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk i instytuty badawcze włączane są do ZSK decyzją władz tych instytucji. Uczelnie, instytuty naukowe PAN i instytuty badawcze mogą też organizować szkolenia i nadawać ich uczestnikom inne niż po ukończeniu studiów podyplomowych kwalifikacje częściowe. Uczelnie lub instytut zainteresowane włączeniem takich kwalifikacji do ZSK muszą wystąpić o to do właściwego ministra na zasadach obowiązujących przy włączaniu kwalifikacji rynkowych.

Zintegrowany
System Kwalifikacji (ZSK)

Hasła powiązane

Zewnętrzne zapewnianie jakości

Dla osiągnięcia wiarygodności nadawanych kwalifikacji duże znaczenie ma system zewnętrznego zapewniania jakości. Według ustawy o ZSK mają to być systematycznie prowadzone działania instytucji zewnętrznej w stosunku do instytucji certyfikującej (IC). Działania te polegają na monitorowaniu IC i przeprowadzaniu, nie rzadziej niż co 5 lat, ewaluacji zewnętrznej IC.

Raport z ewaluacji zewnętrznej IC powinien obejmować:

- informację o weryfikacji spełnienia przez IC wymagań,
- analizę prowadzonych przez IC walidacji i certyfikowania,
- analizę i ocenę funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości w IC,
- opis dostrzeżonych nieprawidłowości w działaniu IC oraz rekomendacje służące poprawie.

Raport przekazywany jest do IC i do instytucji prowadzącej Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji.

Zadania związane z zewnętrznym zapewnianiem jakości minister właściwy powierza instytucji lub organizacji, która w ustawie nazywana jest podmiotem zewnętrznego zapewniania jakości (PZZJ). Każdy PZZJ co trzy lata przedstawia ministrowi, który powierzył mu zadania związane z zewnętrznym zapewnianiem jakości, sprawozdanie z wykonanych działań, zawierające wnioski wynikające ze współpracy z IC.

Wewnętrzne
zapewnianie
jakości

Hasła powiązane

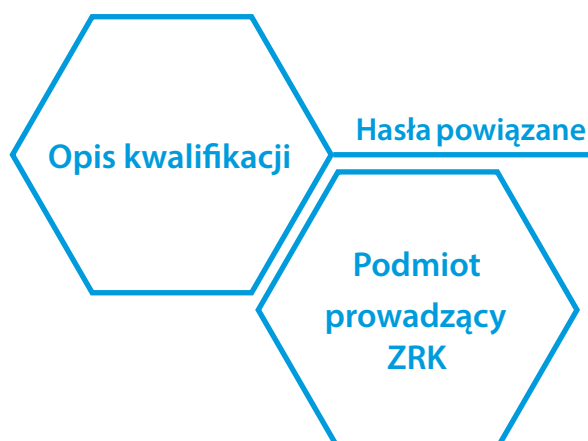
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) został utworzony i działa na podstawie ustawy o ZSK. Jest to nowego typu narzędzie, które ma kluczowe znaczenie dla funkcjonowania ZSK. W ZRK gromadzone są informacje o kwalifikacjach, niezależnie od innych istniejących w Polsce rejestrów i spisów kwalifikacji. ZRK w całości funkcjonuje w systemie teleinformatycznym. Podmiot prowadzący ZRK wskazany jest w ustawie o ZSK.

ZRK jest rejestrem publicznym, w którym są ujęte wszystkie kwalifikacje włączone do ZSK, zarówno kwalifikacje nadawane w obszarze oświaty i szkolnictwa wyższego, jak i kwalifikacje uregulowane oraz rynkowe. W ten sposób ZRK pełni rolę szczególnego rodzaju „łącznika” pomiędzy podsystemami kwalifikacji funkcjonującymi dotychczas autonomicznie. Zakres informacji o kwalifikacjach gromadzonych w ZRK obejmuje m.in. wymagane dla kwalifikacji efekty uczenia się oraz dane o instytucjach, które tę kwalifikację nadają.

Zgromadzone w ZRK informacje o kwalifikacjach są powszechnie dostępne za pośrednictwem portalu internetowego, który stanowi część portalu Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (kwalifikacje.gov.pl). ZRK służy różnym grupom użytkowników, w tym m.in.:

- pracownikom i osobom poszukującym pracy, którzy chcą zdobywać nowe kwalifikacje;
- pracodawcom, dla których stanowi pomoc nie tylko przy zatrudnianiu osób mających odpowiednie kwalifikacje, lecz także w planowaniu działań w zakresie wspierania rozwoju zawodowego swoich pracowników;
- urzędom, instytucjom oraz organizacjom pozarządowym, którym pomaga w realizacji ich zadań publicznych;
- uczniom i studentom, którym łatwy dostęp do informacji o kwalifikacjach stwarza lepsze niż przed utworzeniem ZRK możliwości planowania kariery zawodowej;
- nauczycielom, pedagogom szkolnym, doradcom zawodowym, rodzicom.

Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)

Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK) został utworzony w Polsce specjalną ustawą uchwaloną 22 grudnia 2015 r. ZSK jest zbiorem zasad, standardów, nowych funkcji i ról oraz procedur regulujących sposób działania różnych podmiotów (osób i instytucji) związanych z nadawaniem kwalifikacji. W lipcu 2016 r. został uruchomiony portal internetowy ZSK (kwalifikacje.gov.pl) i od tego momentu rozpoczęło się stopniowe uruchamianie systemu.

Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji ma przynosić korzyści obywatelom, ułatwiać dostęp do nowych kwalifikacji, a także ubieganie się o pracę w kraju i za granicą. Wdrożenie systemu jest ważne również dla pracodawców, którzy otrzymują znacznie lepsze instrumenty do prowadzenia racjonalnej polityki kadrowej (rekrutacja, inwestowanie w rozwój zawodowy pracowników). Z punktu widzenia władz publicznych wdrożenie ZSK oznacza możliwość prowadzenia bardziej efektywnej polityki na rzecz rozwoju umiejętności.

Ogólny zarys Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji jest następujący:

- Do ZSK włączono z mocy prawa kwalifikacje pełne nadawane w oświacie (świadectwa ukończenia poszczególnych typów szkół), w szkolnictwie wyższym (dyplomy po ukończeniu studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz stopień naukowy doktora), a także kwalifikacje częściowe nadawane w oświacie (kwalifikacje wyodrębnione w zawodach szkolnych).
- Do ZSK mogą być włączane także inne kwalifikacje nadawane w szkolnictwie wyższym (np. po ukończeniu studiów podyplomowych).
- Do ZSK mogą być włączane kwalifikacje nadawane poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego.
- Wszystkie kwalifikacje włączone do ZSK są wpisane do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.
- Kwalifikacje nadawane poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego włączają do ZSK ministrowie właściwi dla danych kwalifikacji.
- Każda kwalifikacja włączona do ZSK musi być opisana w sposób określony w przepisach oraz mieć przypisany poziom PRK (Polskiej Ramy Kwalifikacji). Kwalifikacjom pełnym poziom PRK przypisano w ustawie.
- W wypadku pozostałych kwalifikacji przypisany poziom PRK wynika z porównania wymaganych dla danej kwalifikacji efektów uczenia się z charakterystykami poziomów w Polskiej Ramie Kwalifikacji. Poziom PRK przypisuje minister właściwy dla danej kwalifikacji w momencie włączania danej kwalifikacji do ZSK.

- Kwalifikację włączoną do ZSK można nadać wyłącznie na podstawie pozytywnego wyniku walidacji (sprawdzenia, czy wymagane efekty uczenia się zostały osiągnięte).
- Kwalifikacje włączone do ZSK mogą nadawać wyłącznie instytucje wskazane w przepisach prawa albo uprawnione przez ministra właściwego dla danej kwalifikacji.
- Każda instytucja nadająca kwalifikacje włączone do ZSK jest objęta wewnętrznym i zewnętrznym zapewnianiem jakości, które są zgodne z przepisami ustawy o ZSK.
- Funkcję podmiotu zewnętrznego zapewniania jakości dla instytucji nadającej kwalifikacje powierza minister właściwy dla danej kwalifikacji.
- Ministrowie właściwi sprawują nadzór nad jakością nadawania kwalifikacji należących do ich działów administracji rządowej (ustawa daje ministrom skuteczne instrumenty nadzoru).
- Funkcjonowanie ZSK jest koordynowane przez Ministra Edukacji Narodowej przy wsparciu Rady Interesariuszy ZSK.

Ustawa o
Zintegrowanym
Systemie
Kwalifikacji

Hasła powiązane

Wykaz ważniejszych aktów prawnych i dokumentów dotyczących funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

AKTY PRAWNE I DOKUMENTY KRAJOWE

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (2013). *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*. Warszawa;

<https://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/>

Rada Ministrów (10.09.2013). *Perspektywa uczenia się przez całe życie*;

https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2014/01/plll_2013_09_10zal_do_uchwaly_rm.pdf

Raport referencyjny. Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (2013). Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych;

<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/strona-glowna/78-zintegrowany-system-kwalifikacji/991-polski-raport-referencyjny>

Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, *Dz.U. 2016 poz. 64*;

http://www.kwalifikacje.gov.pl/download/Prawo_o_ZSK/obwieszczenie_19052017.pdf

Rada Ministrów (14.02.2017). *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*

https://www.mr.gov.pl/media/34300/SOR_2017_maly_internet_14072017_wstepPMM.pdf

Rozporządzenia wydane na podstawie ustawy o ZSK dostępne na portalu ZSK

<http://www.kwalifikacje.gov.pl/prawo-o-zsk>

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4 (Dz.U. 2016 poz. 520)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz.U. 2016 poz. 537)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 czerwca 2016 r. w sprawie charakterystyki drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowej dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziom 5 (Dz.U. 2016 poz. 915)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 lipca 2016 r. w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i częściowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (Dz.U. 2016 poz. 1022)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2016 r. w sprawie zakresu informacji gromadzonych w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji o kwalifikacjach nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (Dz.U. 2016 poz. 1204)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2016 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać eksperci powoływani do zespołu ekspertów, trybu powoływania ekspertów oraz procedury porównywania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji (Dz.U. 2016 poz. 1321)

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziom 6–8 (Dz.U. 2016 poz. 1594)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 stycznia 2017 r. w sprawie poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji dla kwalifikacji pełnych nadanych do dnia 15 stycznia 2016 r. (Dz.U. 2017 poz. 133)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i częściowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (Dz.U. 2017 poz. 764)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze turystyka (Dz.U. 2017 poz. 1155)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze sport (Dz.U. 2017 poz. 1268)

AKTY PRAWNE I DOKUMENTY EUROPEJSKIE

Europejscy Ministrowie Edukacji (1999). *Deklaracja bolońska*;
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf

Komisja Europejska (2000). *A memorandum on Lifelong Learning*. SEC(2000) 1832;
http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf

Komisja Europejska (2001). *Komunikat Komisji z dnia 21 listopada 2001 r. w sprawie urzeczywistniania europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie*. COM(2001) 678;
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:EN:PDF>

Konkluzja Rady z dnia 28 maja 2004 r. w sprawie wspólnych europejskich zasad w zakresie identyfikacji i uznawania uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. 9600/04, SOC 253
http://www2.cedefop.europa.eu/etv/Information_resources/EuropeanInventory/publications/principles/validation2004_en.pdf

Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji (Europass). *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, L 390, 31.12.2004, s. 6–20;
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXTHTML/?uri=CELEX:32004D2241&from=PL>

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej* C 111, 6.5.2008;
http://www.kwalifikacje.gov.pl/download/Prawo_o_ZSK/zalecenie_Parlamentu_Europejskiego_i_Rady_z_dn_23_kwietnia_2008.pdf

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET): *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej* C 155, 8.7.2009;
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2009.155.01.0011.01.POL

Cedefop (2009). *European Guidelines for Validating Non-formal and Informal Learning*. Luxembourg: Publications Office;
http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/4054_EN.PDF

Zalecenie Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, C 398, 22.12.2012;
http://www.kwalifikacje.gov.pl/download/Prawo_o_ZSK/Zalecenie_z_20_12_2012_r_w_sprawie_walidacji_uczenia_si%C4%99_pozaformalnego_i_nieformalnego.pdf

Komisja Europejska, Cedefop, ICF International (2014a). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Thematic report: current approaches to skills audits in the public sector*
<http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2014/87235.pdf>

Komisja Europejska Commission, Cedefop, ICF International (2014b). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Thematic report: validation methods*
<https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2014/87240.pdf>

Cedefop (2015). *European Guidelines for validation of non-formal and informal learning*. Luxembourg: Publications Office;
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4054>

Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie i uchylające zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 189;
[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32017H0615(01))

Mała encyklopedia Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji jest publikacją o charakterze popularno-naukowym. Przybliża czytelnikowi kształt i zasady działania wdrażanego w Polsce systemu kwalifikacji. Zawiera przystępny opis 50 haseł umożliwiających zrozumienie istoty rozwiązań systemowych.

Encyklopedia jest skierowana szczególnie do pracowników instytucji odpowiedzialnych za funkcjonowanie systemu, ale także do pracowników służb zatrudnienia, organizatorów różnych rodzajów kształcenia i szkolenia, pracodawców, nauczycieli, trenerów, doradców zawodowych oraz wszystkich osób zainteresowanych nowym systemem kwalifikacji.

